

Linkku, Tummen och Kaki

Hur rikssvenska mönster, finlandssvenska
särdrag och finska tendenser manifesterar
sig i finlandssvenska binamn

Josefin Ikonen
014456789
Magisteravhandling
Nordiska språk
Humanistiska fakulteten
Helsingfors universitet
Vårterminen 2019

Tiivistelmä – Sammandrag – Abstract

Tiedekunta/Osasto – Fakultet/Sektion – Faculty Humanistiska fakulteten	Avdelning Finska, finskugriska och nordiska institutionen	
Tekijä – Författare – Author Josefin Ikonen		
Työn nimi – Arbetets titel – Title Linkku, Tummen och Kaki. Hur rikssvenska mönster, finlandssvenska särdrag och finska tendenser manifesterar sig i finlandssvenska binamn.		
Oppiaine – Läroämne – Subject Nordiska språk (svenska som modersmål)		
Työn laji – Arbetets art – Level Avhandling pro gradu	Aika – Datum – Month and year Maj 2019	Sivumäärä– Sidoantal – Number of pages 61 + bilagor
<p>Tiivistelmä – Sammandrag – Abstract</p> <p>I denna avhandling studeras finlandssvenska binamn genom en särdragsanalys. Syftet är att kartlägga hurdana binamn finlandssvenskar bär samt att undersöka hur binamnen avviker från det rikssvenska binamnsmönstret. Detta görs genom att studera finska tendenser och finlandssvenska särdrag i binamnen. Materialet har samlats in genom en enkätundersökning som besvarades av 104 personer. Sammanlagt 210 binamn har plockats ut för analys. Metoden är huvudsakligen kvalitativ då binamns språkliga material och bildningssätt analyseras utgående från binamnens karaktär, binamnsbärarnas svar i enkätundersökningen samt tilläggsinformation som samlats in per telefon.</p> <p>Binamnens språkliga material avgörs utgående från binamnens källa. Källan kan vara ett uttryck som man kännetecknar som ett namn eller som ett lexikalt ord. Namnmateriäl, liksom binamnens källmaterial, har dock en tendens att vara tvetydigt bland annat eftersom lexikala ord kan vara homonyma med namn. Eftersom binamnens källa inte alltid går att avgöra kan binamn även ha en källa som kategoriseras som någonting mitt emellan namn- och ordmaterial.</p> <p>Binamnens bildningssätt undersöks huvudsakligen utgående från kortformer av personnamn som används som binamn. På rikssvenska bildas kortformerna enligt ett visst mönster och de uppfyller vissa villkor. Kortformerna är tvåstaviga med betoningen på första stavelsen och de bildas inte av obetonade stavelser från grundnamnet. Kortformerna har endast ett artikulationsställe i mediala konsonantljud, vilket innebär att konsonantljuden produceras på samma ställe i talapparaten. Dessutom är den andra av två mediala konsonanter tonlös. Utöver bildningssättet för kortformerna kan binamn också bildas genom att man lägger till en ändelse till en avledningstam eller med hjälp av ett tillägg som fungerar som ett binamnselement.</p> <p>För att urskilja finlandssvenska särdrag och finska tendenser undersöks hur bland annat kortstavighet, lexikala avvikelser från rikssvenskan samt förekomsten av mediala konsonantkombinationer manifesterar sig i de finlandssvenska binamnen. Finsk binamnsbildning presenteras i relation till rikssvensk binamnsbildning.</p> <p>I resultatdiskussionen framkommer att de finlandssvenska binamnen till stor del påminner om de rikssvenska, i och med att binamnen i huvudsak har andra namn som källa och att binamnen bildas enligt det etablerade, rikssvenska bildningsmönstret. Avvikelserna kan ofta förklaras av finskt inflytande, men inte alltid. Finlandssvenska binamn som uppvisar finska tendenser präglas av att finska binamn lånats in, att finska ändelser fogats till namnstammen och av att de mediala konsonanterna inte följer samma krav som de rikssvenska binamnen. Finlandssvenska binamn kännetecknas också av att de kan vara kortstaviga eller att de bryter mot rikssvenska kvantitetsförhållanden på annat sätt.</p>		
Avainsanat – Nyckelord – Keywords Binamn, finlandssvenska, smeknamn		
Säilytyspaikka – Förvaringställe – Where deposited E-thesis		
Muita tietoja – Övriga uppgifter – Additional information		

Innehåll

1	Inledning	4
1.1	Tidigare forskning – vad finns och vad saknas?	5
1.2	Syfte och forskningsfrågor	7
1.3	Disposition	8
2	Teori	9
2.1	Terminologi	9
2.2	Binamnens språkliga material	11
2.2.1	Från lexikal till propriell status	12
2.2.2	Binamn med material från onomastikonet	13
2.2.3	Binamn med material från lexikonet	14
2.2.4	Mellan onomastikon och lexikon	15
2.3	Binamnens bildningssätt	17
2.3.1	Hypokoristiska binamn	17
2.3.2	Hypokorismernas stavelser	18
2.3.3	Binamnsändelser	19
2.3.4	Binamnselement	20
2.3.5	Konsonantkluster	20
2.3.6	Övrigt om bildningssätt av finska och svenska binamn	22
2.4	Finlandssvenska	23
2.4.1	Finlandssvenska stavelseförhållanden	24
2.4.2	Finlandssvenska särdrag	25
2.4.3	Binamn i förhållande till identitet och språkgemenskap	26
3	Material och metod	28
3.1	Material	28
3.2	Metod	32
4	Analys	34

4.1	Binamnens språkliga material.....	34
4.1.1	Personnamn som källa	35
4.1.2	Lokalitetsangivelse som källa	36
4.1.3	Uppkallelse som källa	37
4.1.4	Lexikon som källa	37
4.1.5	Mitt emellan lexikon och onomastikon.....	37
4.2	Binamnens bildningssätt	39
4.2.1	Bildning av eller till	40
4.2.2	Hypokorismer.....	41
4.2.3	Associativ bildning	42
4.2.4	Initialbildningar.....	43
4.2.5	Utländsk influens	43
4.3	Finska eller finlandssvenska särdrag i binamnen.....	43
4.3.1	Inslag av finska namn	45
4.3.2	Inslag av finska lexikala ord	45
4.3.3	Finska ändelser.....	46
4.3.4	Två artikulationsställen i mediala konsonantkluster	48
4.3.5	Kortstavighet.....	52
5	Diskussion.....	53
5.1	Metod- och resultatkritik.....	53
5.2	Finlandssvenska binamn – en resultatdiskussion.....	54
5.3	En framåtblick.....	58
5.4	Avslutande kommentar	59
	Litteratur.....	60
	Bilagor.....	62

Tabeller

Tabell 1. Informanternas utspridning områdesvis enligt nuvarande hemort.	31
Tabell 2. Områden som informanterna har bott i tidigare.	31

Bilder

Bild 1. Kategorisering av binamnens språkliga material.	35
Bild 2. Kategorisering av binamnens bildningssätt och kategoriernas inbördes förhållande till varandra.	39
Bild 3. Kategorisering av finska eller finlandssvenska särdrag i binamnen.	44

Bilagor

Bilaga 1. Binamnssenkät.	62
Bilaga 2. Analystabell över binamnsmaterialet.	66

1 Inledning

Varför är det viktigt att studera binamn? Trots att jag själv har ett genuint intresse för ämnet har det varit svårt att komma på ett bra svar. Vad är det som är intressant med just binamn? Under arbetets gång har jag ställt mig själv denna fråga upprepade gånger och ju längre arbetsprocessen fortskridit, desto lättare har det varit att formulera ett svar. Jag ska ge det alldeles strax men måste innan det besvara en annan grundläggande fråga, nämligen *vad* ett binamn är.

Ett binamn är ett extranamn eller ett sidonamn (Gustafsson 2016, s. 26) som vi kallas vid sidan om våra officiella namn i informella kontexter. På svenska kunde man lika gärna sätta likhetstecken mellan binamn och smeknamn, men i den här avhandlingen kommer jag att använda termen binamn i enlighet med tidigare, förhållandevis modern, forskning (Brylla 2016, Gustafsson 2016). Mer om det varierade termbruket inom binamnsforskningen presenterar jag längre fram i kapitel 2.1.

Det allra vanligaste ursprunget till ett binamn är ett officiellt för- eller efternamn. I svenskan följer man en enkel modell för att bilda vissa typer av binamn: namnet är tvåstavigt med betoningen på första stavelsen (Riad 2002a). Principen är så pass vanlig att en del av dessa så kallade *hypokorismer* har blivit etablerade förnamn, vilket *Pelle*, *Lasse* och *Lotta* är exempel på. Kommer binamnet från ett förnamn är det inte svårt för en modersmålstalare att gissa vilket förnamn binamnet är bildat av¹.

Då vill jag återkomma till frågan om *varför* det är viktigt med binamnsforskning. Själv upplever jag att binamnen engagerar de allra flesta eftersom namnen är personliga och har med sammanhang man befunnit sig i att göra. Binamnen speglar situationer och relationer de skapats i, och kan påvisa antingen närhet eller distans mellan namnbrukaren och -bäraren (Kennedy 2015, s. 3). Vi *är* på ett eller annat sätt vårt binamn, och vi likställer oss med den del av vår personlighet eller de egenskaper som vi anser hör ihop med det vi blir kallade. Binamnet hör ihop med en viss omgivning eller med en specifik grupp av människor, och väcker följaktligen känslor. Binamnen är därmed även starkt situationsbundna och passar inte alla kontexter. En person som inom familjen kallas *Tummen* på grund av sin placering i syskonskaran, undviker förmodligen att presentera sig med det binamnet i ett formellt sammanhang.

¹ För andraspråkstalare bör väl påpekas att Per bildar Pelle, Lars bildar Lasse och Charlotta bildar Lotta.

Dessa korta språkliga enheter överraskar med sin mångsidighet. Studerar man binamn i en tvåspråkig miljö, som jag i denna avhandling gör, inser man att språkbrukarna kreativt kan kombinera språkliga, bland annat morfologiska och fonetiska, komponenter över språkgränsen då de bildar binamn. Binamnen blir i detta fall en spegling av den språkliga omgivning de skapats i. Utöver binamnens grammatiska element går det att studera binamnens semantiska ursprung. Alla binamn är trots allt inte härledda ur ett förnamn, utan kan vara kopplade till binamnsbärandens fysiska eller mentala egenskaper, binamnsbärandens sysselsättning, intresse, härkomst eller en händelse som binamnsbäranden varit med om (Gustafsson 2016, s. 62–64, Gustavsson 2001, s.9). Ibland finns det ingen förklaring på hur eller varför binamnet har uppstått, och dessa binamn kan vara intressanta att studera av just den orsaken.

1.1 Tidigare forskning – vad finns och vad saknas?

Binamn har inte studerats i någon större omfattning i Svenskfinland, vilket gör att det finns en kunskapslucka när det kommer till forskning om finlandssvenska binamn. Eftersom finlandssvenskan är regionalt avgränsad och språkligt avvikande från rikssvenskan kan vi anta att det finns skillnader i respektive områdes binamnsbildning. Hittills är det ändå ingen som har studerat vad det är som skiljer rikssvensk och finlandssvensk binamnsbildning åt och hur skillnaderna har uppstått.

Denna avhandling tar avstamp i bland annat Linnea Gustafssons studie i moderna svenska binamn (2016) där hon undersöker ett modernt rikssvenskt binamnsmaterial genom en särdragsanalys och genom att undersöka binamnens funktion och deras inverkan på identitetskonstruktionen. I sin särdragsanalys undersöker hon binamnens källa, deras bildningssätt, deras innehåll samt den upplevda namngivningsorsaken och hon lyckas på så sätt bidra med kunskap om binamnens morfologiska och framför allt semantiska dimensioner. Hon kommer också fram till att binamnens funktion i identitetskonstruktionen är att fungera som språklig resurs för att skapa en genus- eller ungdomsidentitet (Gustafsson 2016, s. 111).

Även Tomas Riads bidrag till binamnsforskningen är betydelsefull för denna avhandling. Riad (2002a) undersöker svensk binamnsbildning ur ett fonetiskt och morfologiskt perspektiv, genom att studera hur kortformer av namn, de tidigare nämnda *hypokorismerna*, ser ut. Riad intresserar sig för de regelbundenheter som uppstår i bildningen och kan urskilja vissa mönster i binamnsbildningens fonetik och morfologi.

Tillsammans med högstadieläraren Nils Larsson undersöker han hur den svenska binamnsbildningen appliceras på utländska namn i invandrarområden i Sverige, och kan konstatera att dessa namn också följer rikssvenskt bildningsmönster – med vissa små avvikelser (Riad & Larsson 2004).

Eva Bryllas insats inom namn- och binamnsforskningen bör också nämnas. Hon har studerat germanska och nordiska binamn ur ett historiskt perspektiv (Brylla 2016) och har tillsammans med Nyström, Frändén, Wahlberg och Vikstrand skapat ett läromedel om ortnamn, personnamn och andra namn (Nyström, Brylla, Frändén, Wahlberg & Vikstrand 2013). Brylla har bland annat inverkat på mitt val av terminologi i denna avhandling.

Den finlandssvenska binamnsforskningen befinner sig i startgroparna trots att Svenska Litteratursällskapet (SLS) samlat in binamnsmaterial från finlandssvenskar i upprepade omgångar. Senast skedde detta vintern 2018–2019 i samarbete med Svenska Yle som gjorde en intervjuserie om vad finlandssvenskar kallas. Det insamlade materialet kommer att arkiveras av SLS och blir således ett tillägg till två tidigare modernare binamnssamlingar (Svenska Yle 2019). Allt material kommer att göras tillgängligt för bland annat forskning, men hade inte kunnat utnyttjats för denna studie då jag också undersöker binamnens uttal. Trots att jag inte utnyttjat de binamn som redan är insamlade är det glädjande att se att det finns ett gediget binamnsarkiv i Svenskfinland. Frågan är hur binamnssamlingarna kunde utnyttjas inom forskningen.

I denna avhandling studeras de finlandssvenska binamnen i ljuset av finlandssvenskans lexikala, fonetiska och prosodiska särigheter. Finlandssvenska särigheter, framför allt så kallade finlandismer, har i sig studerats aktivt av bland annat Mikael Reuter (bland annat Reuter 2006) och Charlotta af Hällström-Reijonen (bland annat af Hällström-Reijonen 2012). Tillsammans har Reuter och af Hällström-Reijonen varit huvudredaktörer för Finlandssvensk ordbok som i dag finns tillgänglig online (Finlandssvensk ordbok 2016). Marianne Blomqvist har gjort betydelsefulla insatser i och med sina översikter av finlandssvenska namn, däribland binamn (bland annat Blomqvist 2006).

1.2 Syfte och forskningsfrågor

I denna avhandling vill jag studera finlandssvenska binamn, främst med avsikten att se hur binamnen bildas och vad för slags språkligt material de består av då de uppkommit i en tvåspråkig miljö. Skillnader mellan binamnsbruket i Sverige och binamnsbruket i Finland kan uppkomma eftersom finlandssvenskan enligt Reuter (2006, s. 10) avviker från rikssvenskan på morfologisk, lexikal, syntaktisk och semantisk nivå. Reuter framhåller även att svenskan i Finland uttalas på ett annat sätt än svenskan i Sverige. I denna avhandling studerar jag hur de finlandssvenska särigheterna manifesterar sig i binamn genom att titta på binamnens språkliga material och deras bildningssätt. De finlandssvenska binamnens innehåll och bildningssätt jämförs med främst rikssvenska moderna binamn, men också med finska binamn.

Binamn är ett relativt tydligt avgränsat språkligt material som innehåller en mängd lingvistiska aspekter att studera. Min avsikt är att undersöka binamnens byggstenar, som består av lexikala, morfologiska, fonetiska samt uttalsmässiga komponenter. Detta gör jag för att upptäcka hur finlandssvenska egenheter syns i finlandssvenska binamn samt för att se hurdant inflytande finskan har på binamnsbruket. I längden bidrar detta med att skapa en helhetsöversikt av binamn som bärs av finlandssvenskar och en bild av hur namnmaterial som uppstår i en tvåspråkig miljö ser ut.

Mitt syfte utmynnar i följande forskningsfrågor:

- 1) Hurdana binamn bär finlandssvenskar?
- 2) Hur syns finskans inflytande eller finlandssvenska särdrag i binamnsbildningen?

Forskningsfråga två utgår från antagandet att de finlandssvenska binamnen de facto avviker från de rikssvenska. Den utgångspunkten har jag valt avsiktligt och den grundar sig dels på min egen erfarenhet, dels på tidigare insamlat finlandssvenskt binamnsmaterial. I början av min forskningsprocess bekantade jag mig med de två moderna binamnssamlingarna som finns i SLS:s arkiv. Det tog inte länge att se att materialet innehöll namn som hämtat språkligt material från finskan. Binamnet *Pojun* är ett exempel på detta. Binamnet har dels hämtat sitt språkliga material från det finska ordet ”poju” (”gosse” eller ”pojkspoling” på svenska) men namnet präglas förmodligen också av den i finlandssvenskan förekommande kortstavigheten (Dahl & Edlund 2010, s. 64). Dessutom har binamnet en svensk ändelse för bestämdhet fogad till grundstammen. Min upptäckt kring binamnet *Pojun* väckte min nyfikenhet. Hur lyckas finlandssvenskar

kombinera språkligt material över språkgränserna utan att binamnen känns onaturliga?
Av denna fråga föddes utgångspunkten för denna studie.

1.3 Disposition

I kapitel 2 presenterar jag den bakomliggande teorin för min undersökning. Jag inleder teorikapitlet med att reda ut terminologin, varefter svenska binamns språkliga material respektive bildningssätt presenteras. Jag ägnar en del av kapitlet åt att presentera finlandssvenska och dess grammatiska relation till såväl rikssvenska och finska. Hur binamnen påverkas av identitet och språkgemenskap presenteras i korthet i slutet av kapitel 2.

I kapitel 3 presenteras undersökningens metod samt binamns materialet som undersökningen baserar sig på. Därefter följer analysdelen av denna avhandling i kapitel 4, där binamns materialet tolkas utifrån en sortering av materialet.

I det avslutande kapitlet förs en resultatdiskussion om vad som kommit fram i analysen, där också aspekter som analysen inte lyckats ta fasta på tas upp. I diskussionskapitlet utvärderas undersökningens validitet och avslutningsvis kommenteras även framtidsutsikterna för finlandssvensk binamnsforskning.

2 Teori

Tidigare nämndes att binamnsforskningen inte har en gemensam terminologi, och därför inleder jag detta kapitel med en genomgång av de termer jag valt att använda i denna avhandling. I detta kapitel redogör jag också för binamnens språkliga material, det vill säga hur ord och namn blir binamn, hur språkligt material får propriell status, vad som kan anses vara binamnens källa samt varför källan inte alltid är så enkel att karakterisera. Efter det presenteras binamnens bildningssätt, det vill säga vad som återvinns och vad som tillkommer i en binamnsbildning. Finsk binamnsbildning introduceras i anslutning till den rikssvenska för att påvisa likheter och skillnader mellan respektive språks binamnsbildning.

Kapitlet tar också upp finlandssvenska och hur den skiljer sig från rikssvenskan, bland annat vad gäller stavelseförhållanden, uttal och ordförråd. Avslutningsvis presenteras i korthet förhållandet mellan binamn och de sammanhang de används i.

2.1 Terminologi

På svenska skulle man i vissa fall kunna sätta likhetstecken mellan *smeknamn* och *binamn*, men för klarhetens skull använder jag i denna uppsats endast begreppet binamn. Gustafsson (2016, s. 26) anser att binamn är den vedertagna språkvetenskapliga termen, och jag ser ingen orsak till att inte följa denna princip. Trots det går det inte att undgå att konstatera att såväl definitionen som avgränsningen av binamnskategori är diffus (Gustafsson, 2016 s. 26). Brylla (2016) har också upptäckt inkonsekvens i termbruket bland namnforskare från olika länder. Enligt henne överlappar de engelska termerna *nickname* och *byname* stundvis varandra i betydelse, även om *byname* har något av en bredare innebörd och är gångbart, förutom på svenska, även på tyska och holländska. Enligt Brylla (2016, s. 2) har det rått en del inkonsekvens i terminologibruket i finskspråkig forskning.

Det är svårt att säga om det är definitionen eller begreppet som varierar. Kennedy (2015) väljer till exempel att använda termen *nickname* som övergripande term och ser binamnen som en underkategori till dessa namn. Brylla (2016, s. 1) å sin sida hävdar att *nickname* är underordnat begreppet *byname*. Gustafsson (2010, s. 172) påpekar att många binamnsforskare använder *byname/binamn* i fråga om historiskt material, det vill säga binamn som är plockade från äldre, skriftliga dokument. Kennedy (2015, s. 1) beskriver *nickname* som en kortform av ett namn som är härledd från det formella namnet eller

genom en kreativ process, och det är reserverat för ett visst sällskap. Riad (2002a) använder det motsvarande begreppet *smeknamn*. Även Riad menar att detta avser en kortform som är härlett ur ett annat namn, och han håller sig strikt innanför denna avgränsning. I denna avhandling är termen *hypokorism* eller *hypokoristiskt binamn* reserverat för den typen av binamn som Riad undersöker. Nationalencyklopedin (2019a) definierar en hypokorism som ett ”smeknamn, (oftast) bildat av ett officiellt namn genom att detta eller en del därav utgör avledningsbas och får i tillägg ett suffix: Sigge av namn på Sig-, Bibbi av Birgit, Lunkan av Lundkvist etc.”. I den här avhandlingen behandlas smeknamnen och hypokorismerna som underordnade till binamnen, och med begreppet binamn hänvisar jag till samtliga binamnskategorier som nämnts här ovan.

Binamn är en form av ett egennamn, som bärs vid sidan av det officiella namnet. Nyström med flera (2013, s. 114) påpekar att man med hjälp av binamn strävar efter att identifiera och särskilja två individer med samma namn. Nyström med flera (2013, s.11–12) anmärker också att namn förväntas vara *monoreferentiella*, det vill säga att de endast hänvisar till en individ eller företeelse. Om ett officiellt namn inte uppfyller denna funktion kan ett binamn göra det istället. Namnens, och därmed binamnens, monoreferentiella funktion avgränsar dem från *appellativerna*. Med appellativ, som också kallas *artnamn* på svenska, avses beteckningar som inte hänvisar till en specifik referens, utan till en hel grupp av liknande företeelser, exempelvis *hund* eller *spis*. Det råder dock en viss tvetydighet i avgränsningen mellan sådana appellativ och binamn som är homonyma med varandra. Exempelvis kan endast sammanhanget avgöra om *Bagarn/bagarn* refererar till en enskild individ eller till en individ som representerar en yrkesgrupp. (Nyström m.fl. 2013, s. 11–12.)

Gustafsson (2016, s. 27) har upptäckt att även termer så som *vedernamn*, *affektiva namn*, *solidariska* jämte *aggressiva smeknamn* förekommit inom binamnsforskningen på svenska, men enligt henne kan binamn ses som en överordnad term även till alla dessa beteckningar. Gustafsson anser att skälet till att det finns så många varierade termer är att tidigare binamnsstudier utgått från olika perspektiv. Binamn kan sägas vara synonymt med extranamn eller sidonamn, och det är ett inofficiellt namn som kan vara positivt, negativt eller neutralt laddat till sin karaktär (Brylla 2016, s. 3, Gustafsson 2016, s. 26).

Det finns också skäl att definiera vad som avses med termen *finlandssvensk* respektive *finlandssvenska*. Jag utgår från Nationalencyklopedins definition av *finlandssvenskar* som lyder: ”finlandssvenskar är invånare i Finland som har svenska som modersmål.”

(Nationalencyklopedin 2019b). Utöver detta tilläggs det att till finlandssvenskarna också räknas de som utvandrat från Finland, men som i sitt hemland haft svenska som modersmål.

Reuter (2005) hävdar att det är typiskt finlandssvenskt att ta avstånd från beteckningen ”finlandssvensk”. Detta något paradoxala fenomen kan eventuellt tyda på att finlandssvenskarna inte upplever att deras språkliga och kulturella identitet motsvaras av en sådan definition som till exempel Nationalencyklopedin ger. Att ta avstånd från beteckningen kan också tyda på att den moderna individens uppfattning om den egna identiteten är för komplex för att ramas in med några ord. Gustafsson (2016, s. 38) utgår från att språket är en viktig del av identiteten och identitetsskapandet, men att identiteten hela tiden är i rörelse. Även om enskilda individers identitetsuppfattning inte stämmer överens med Nationalencyklopedins definition, kommer de som uppfyller kriteriet ändå att i denna avhandling behandlas som finlandssvenskar. Jag motiverar detta med att språket som komponent är en konkretare omständighet att utgå ifrån än individens syn på den egna identiteten.

Finlandssvenska kan definieras som den icke-dialektala svenskan ”som är karakteristisk för finlandssvenskar i tal och skrift och som kännetecknas av finländska särdrag.” (af Hällström-Reijonen 2012, s.15.) Bland annat uttal, morfologi, syntax och semantik kan skilja svenskan i Finland från svenskan i Sverige, medan rättstavningen främst är den samma i båda varieteterna (Reuter 2006, s. 10). Eftersom gränsen mellan icke-dialektal och dialektal finlandssvenska kan vara svår att avgöra, och då skillnaden mellan dessa två inte nämnvärt påverkar min undersökning, har jag valt att inte ta detta i beaktande i min analys.

Hittills har några grundläggande termer som upprepar sig i denna avhandling presenteras. Fler termer dyker upp i den återstående delen av detta kapitel, och presenteras vartefter. I det följande presenteras binamnens semantiska innehåll och deras propriella status, som jag valt att kalla binamnens språkliga material.

2.2 Binamnens språkliga material

Gustafsson (2016, s. 53–59) studerar binamnens semantik bland annat genom att avgöra vad som är binamnens källa. Källan kan antingen vara hämtad ur *lexikonet* eller *onomastikonet*. Binamn med sin källa i lexikonet består av språkligt material från ordklasserna substantiv, verb eller adjektiv (Gustafsson 2016, s. 59). Lexikon är enligt

Gustafssons definition ”den icke-propriella delen av en persons samlade namn- och ordförråd” (Gustafsson 2016 s. 53), alltså språkligt material som vi *inte* uppfattar som namn. Vårt mentala onomastikon omfattar däremot det språkliga material som vi anser att är namn. Med onomastik avser man den del av språkforskningen som undersöker *proper nouns* eller *proper namnes*, det vill säga egennamn (Coates 2013, s.1). Egennamn, som exempelvis *Elsa*, *Västra Långgatan*, *Bambi* och *Volvo* kallas även för *proprier* (Nyström m.fl. 2013, s. 11).

2.2.1 Från lexikal till propriell status

Det finns inte alltid en klar gräns som tydligt avgör om språkligt material ingår i onomastikonet eller lexikonet. En orsak till detta är att det inte är helt entydigt när ett lexikalt uttryck omvandlas till ett namn, det vill säga får propriell status och börjar höra till onomastikonet. Den tydligaste skillnaden mellan namn och lexikala uttryck är att namn är monoreferentiella medan lexikala uttryck (i detta fall appellativer) syftar till flera företeelser som motsvarar varandra. Eftersom namn ofta är bildade av appellativ, det vill säga substantiv som syftar till ting, har det förekommit diskussioner om ifall egennamnen ska uppfattas som substantiv eller som en egen ordklass. I dag är den gängse uppfattningen att namn är en egen ordklass. (Nyström m.fl.2013, s. 11.)

Beteckningar som hänvisar till yrke eller sysselsättning kan anses ha icke-propriell status. Inom namnforskningen har man traditionellt varit av den åsikten att en beteckning som hänvisar till en persons sysselsättning endast ska ses som en beskrivning, till exempel *John the carpenter* (’snickaren John’). Beteckningen har däremot propriell status och ska uppfattas som ett binamn om namnbäraren inte har beteckningen som sitt yrke eller sin sysselsättning (*John Carpenter*). I ett sådant fall borde det ändå finnas ett samband mellan namnbäraren och binamnet, till exempel kan Johns pappa ha jobbat som snickare. (Brylla 2016, s. 4.)

Ortnamn kan uppkomma genom en hänvisning till ett appellativ, som till exempel en platsbeskrivning så som *hästhagen*. Om hänvisningen till appellativet lever kvar i språkbruket kan det vara svårt att avgöra när detta uttryck övergår från att höra till lexikonet till att ingå i onomastikonet. I meningen ”Brunte betar i hästhagen/Hästhagen” är det inte säkert om *hästhagen* har en etablerad propriell status (Nyström m.fl. 2013, s. 11). Det här gör att att hästhagen/Hästhagen har vad Nyström med flera (2013, s. 12) kallar för svag namnkaraktär vilket innebär att det är frågan om ett halvt appellativistiskt

namn. Coates (2006 i Coates 2013, s. 2) anser däremot att namn inte har lexikalt innehåll utan han talar hellre om att de har en transparent etymologi.

De proprier som inte har något tydligt samband (eller en transparent etymologi) med något appellativ i vårt språkbruk har däremot stark namnkaraktär. Sådana namn är bland annat *Annika*, *Barbro*, *Rudolf* eller *Wallin* exempel på. Det råder vissa tvetydigheter i om man borde dra en skarp linje mellan namn och icke-namn, eller om man ska betrakta namnstatusen som något som varierar i grad på en glidande skala. (Nyström m.fl. 2013, 12.)

Syntaktiskt fungerar namn på samma sätt som substantiv. De skiljer sig ändå åt i fråga om böjning. Både substantiven och namnen tar visserligen genitivkasus (hästhagens respektive *Hästhagens* eller *Saras*), men namn kan inte böjas i numerus (flera hästhagar men inte **Hästhagar* eller **Saror*) och det går inte heller att ändra bestämdhet på etablerade namn (*Hästhagen* kan inte bli **Hästhage*, *Sara* kan inte bli **Saran*). (Nyström m.fl. 2013, s. 11.)

2.2.2 Binamn med material från onomastikonet

Det språkliga material som de moderna binamnen är uppbyggda av har på motsvarande sätt mer eller mindre propriell status. Binamnen i sig uppfattas som proprier, men själva källmaterialet går att hänvisa till antingen onomastikonet eller lexikonet. Det går alltså att göra en distinktion mellan de binamn som hämtat sitt språkliga material från onomastikonet och de som hämtat materialet från lexikonet, det vill säga ordklasserna substantiv, verb och adjektiv. (Gustafsson 2016, s. 53–59.)

Binamn med sin källa i onomastikonet har vanligtvis fått sitt språkliga material från namnbärarens eget för- eller efternamn, med det händer också att namnmaterialet är taget från ett annat personnamn, ett ortnamn eller ett namn på en fiktiv karaktär eller ett djur. Binamn hämtade ur ortnamn har en *lokaltetsangivelse*. Bland moderna rikssvenska binamn verkar lokalitetsangivelserna inte vara lika vanliga som de varit i tidigare studier från 1990-talet samt då man studerat historiska binamn. Binamnen kan också basera sig på *uppkallelse*, då namnbäraren tagit över ett namn som burits av en faktisk eller fiktiv person, en figur eller av ett djur. (Gustafsson 2016, s. 55–57.)

En omfattande underkategori till de binamn som hämtat sitt material från onomastikonet är *hypokorismerna*. Denna typ av binamn är avledda från ett personnamn och följer ett

relativt regelbundet mönster, som prosodiskt består av två stavelser med betoning på första stavelsen. Det språkliga material som återvinns i binamnet är dels en stam avledd från grundnamnet² samt eventuell ändelse. På så vis bildar vi till exempel binamnet *Maggan* från Margareta + *-an*, *Kattis* från Katarina + *-is* och *Lina* genom att kapa av de två första stavelserna från Carolina (Riad 2002a, s. 8). Hypokorismerna kommer att presenteras närmare utifrån deras formvillkor i kapitel 2.3.1.

2.2.3 Binamn med material från lexikonet

Historiskt har binamnen fungerat som en identitetsmarkör som pekade på till exempel namnbärarens härkomst eller egenskaper (Brylla, 2016). Bland germanska stammar ute på den europeiska kontinenten gav man endast ett namn per person. Namnalternativen var ändå oändliga eftersom namnen var uppbyggda av olika kombinationer av två stammar som tillsammans bildade namnet, till exempel namnet *Bernhard* bestod av stammen *bern* med betydelsen 'björn' och *hard* med betydelsen 'stark'. I detta stadium fanns det i identifikationssyfte inget behov av ytterligare namn eftersom det fanns oändligt med möjliga kombinationer av namnstammar. Namninventariet blev dock drastiskt mindre under medeltiden eftersom det blev obligatoriskt eller åtminstone vanligt att välja *ett* kristet namn. Det här ledde till att tilläggsnamn för att kunna identifiera människor började förekomma. (Van Langendonck 2007, s. 193.)

Nyström m.fl. (2013, s. 13) kallar sådana namn som är härledda från lexikonet för namn som har "öppna förbindelser till det levande språket". Dessa namn identifieras bland annat av att de kan översättas till andra språk. Heter man *Björn* kan man till exempel kallas för *Bear*. Namnet *Björn* har således inte förlorat sin anknytning till appellativet *björn*, vilket betyder att namnet inte enbart är referentiellt, utan också har betydelsebärande mening (Nyström m.fl. 2013, s. 13).

Många etablerade förnamn kommer från det lexikala ordförrådet. Till en början har appellativen utvecklats till binamn, och därefter till förnamn. Tyska *Wolf* samt svenska *Ulf*, *Björn* och *Sten* har förmodligen varit beskrivande beteckningar ursprungligen, som sedan utvecklats till binamn som börjat gå i arv och därmed fått spridning som förnamn.

² Med grundnamn menas det namn som avledningsstammen bildats av. Grundnamnet Katarina kan till exempel bilda stammen *Kat-* för att bilda binamnet *Kattis*. Grundnamnet Sigmund kan på motsvarande sätt bilda stammen *Sig-* och utvecklas till binamnet *Sigge*.

I etablerade förnamn av detta slag har dock den semantiska betydelsen mattats av. (Brylla 2016, s. 5.)

Moderna binamn som har sin källa i lexikala uttryck hämtar det språkliga materialet från ordklasserna verb, adjektiv eller substantiv. Då källan är ett appellativ kan binamnsformen antingen vara homonym eller avledd till appellativet. Sådana binamn tar gärna bestämd form (till exempel *Smulan*, *Apan* och *Blomman*). Då binamn är härledda från verb är det sannolikt att binamnet har ett samband med en händelse som binamnsbäraren varit med om. Om binamnet däremot innehåller adjektiviskt material kan binamnet säga någonting om en egenskap som binamnsbäraren har. (Gustafsson 2016, s. 59.)

Binamn härledda från personnamn kan i finsk binamnsbildning bilda binamn som har en lexikal språkdräkt. Dessa binamn bildas ofta genom till exempel allitteration, slutrim eller andra slag av språkliga strategier. Namnet *Noora* kan till exempel avledas till *Norppa* (fi. *norppa* = sv. vikarsäl), *Teemu* kan bilda *Temppeli* (fi. *temppeli* = sv. tempel). Binamnen uppstår också genom andra slag av lek med språket: *Laura Kaarina* kan således kallas *Kaura* (fi. *kaura* = sv. havre) *Laarina*, *Raija Mustonen* blir *Muija* (fi. *muija* = sv. käring) *Rastonen*. Ibland innehåller namnen lexikala drag som kommit till genom fri association till namnbärarens egenskaper eller beskafterheter. En person som arbetar med kylmaskiner kan till exempel bära binamnet *Lumiukko* (fi. *lumiukko* = sv. snögubbe). (Saarelma-Paukkaja 2017.)

Liknande fenomen förekommer bland moderna rikssvenska binamn (Gustafsson 2016) och namnbäraren har då upplevt att namnet varit humoristiskt eller lekfullt. Här har också rim, alliteration och andra typer av variation använts som namnbildningsstrategi: *Annapanna*, *Maria-tia* samt *Ditte-docka* är exempel på binamn som bildas av rim och innehåller lexikalt material, medan *Linnet* av *Linnea* är exempel på annan variation. (Gustafsson 2016, s. 67–68.)

2.2.4 Mellan onomastikon och lexikon

Liksom med övriga proprier råder det vissa tvetydigheter då det kommer till att försöka avgöra om binamnen återvinner propriellt eller icke-propriellt material. Vårt onomastikon är underordnat det mentala lexikonet som rymmer hela vårt samlade namn- och ordförråd (Nyström m.fl. 2013, s. 14). Vissa beteckningar börjar utveckla propriell status (Brylla,

2016) och övergången från lexikalt till onomastiskt uttryck gör gränsen mellan lexikon och onomastikon diffus.

Historiskt har binamn bland annat fungerat som identitetsmarkör som pekat på namnbärarens härkomst eller egenskaper. Det är inte tydligt när identitetsmarkören – ett för- eller efterställt adjektiv – fungerar som binamnselement, det vill säga uppfattas som propriellt material. Bestämningen i *Sven Svarte/svarte* kan uppfattas vara ett binamnselement med propriell status eller en icke-propriell bestämning. (Brylla 2016, s. 4.) Binamnselement förklaras närmare i kapitel 2.3.4.

Olika typer av avledningar gör avgränsningen ännu svårare. I ledig talad svenska tenderar man att bilda nya ord genom att omvandla grundordet så att det passar den fonetiska strukturen [’VK:]³, det vill säga betonad stavelse med en kort vokal som följs av lång konsonant (S. Eliasson 1980, s. 341–342). Hypokorismer uppfyller samma mönster. Hypokoristiska binamn kan uppfylla det prosodiska kravet genom att reduplicera en stavelse och på så vis bilda binamn så som *Bibbi* (av Birgitta), *Jojo* (av Johanna) eller *Titti* (av Kristina) (Riad 2002a, s. 15). Så här långt kan man härleda binamnet till onomastikonet.

Enligt Riad (2002a, s. 4) verkar det emellertid som om binamn med reduplicerade stavelser har ett samband med barnspråk. Han konstaterar också att sådana barnspråkspräglade binamn, så som *Cissi*, *Lelle* och *Bibbi*, är problematiska sedda ur ett binamnsfonologiskt perspektiv (Riad 2002a, s. 50). Barnspråket präglas bland annat av en begränsad vokabulär och fonologi, men vissa barnspråksuttryck kan etableras till binamn när barnuttrycken upptas och återges av den vuxna. Detta sker dock i enlighet med den vuxnas språkvärld. Tvåstaviga ord passar in i den rikssvenska vuxenfonologin bättre än enstaviga, och återspeglas därför med större sannolikhet än enstaviga uttryck. Stavelseförhållandet, som inte är etablerat i barnspråket, anpassas så att det blir enhetligt med den vuxnas fonologi. Binamn som präglats av barnspråk har alltid genomgått en tolkning utifrån den vuxnas språk- och världsuppfattning. (Riad 2002a, s. 52–55.) I ljuset av detta kan man fråga sig *om* det är möjligt att avgöra om det språkliga materialet i barnspråkspräglade binamn har en onomastisk eller lexikal källa.

Gustafsson (2016, s. 59) vill inte heller göra en indelning som grundar sig på att binamn bara kan fördelas i antingen binamn med en onomastisk eller binamn med en lexikal källa,

³ K står för konsonant, V står för vokal.

utan konstaterar att vissa binamn hamnar någonstans mitt emellan i kontinuumet mellan onomastikon och lexikon. Det är ändå värt att anmärka att Gustafsson kategoriserar binamn så som *Anka*, *Annapanna* och *Lejon* som binamn vars källa är i onomastikonet. Dessa binamn är visserligen helt eller delvis homonyma med motsvarande lexikala uttryck men i Gustafssons sortering är inte språkdräkten avgörande. Gustafsson nämner inte vilka namn ovanstående binamn bildats av, men sorteringen av binamnen framkommer i hennes studie (Gustafsson 2016, bilaga 4).

I det följande går vi in på hur binamn bildas. Så här långt vet vi att binamnens språkliga material kan hämtas från onomastikonet och lexikonet. Genom att studera binamnens bildningssätt får man bland annat en förståelse för hur detta material återvinns. Material kan också tillkomma i form av ändelser eller binamnselement.

2.3 Binamnens bildningssätt

I det här underkapitlet presenteras hur binamnen utformas, i huvudsak då de är bildade av andra namn. Med andra ord introduceras de hypokoristiska binamnens struktur, deras stavelser, binamnsändelser och andra morfologiska, fonetiska och prosodiska infallsvinklar på binamnsbildningen. Det här görs främst utifrån premisser för bildning av rikssvenska, hypokoristiska binamn, men premisserna kan ibland också tillämpas på binamn som faller utanför hypokorismkategorin. Finsk binamnsbildning tas också upp.

2.3.1 Hypokoristiska binamn

Hypokoristiska binamn verkar till stor del vara så etablerade att man kunde tänka sig att många av de populäraste hypokorismerna ingår i ett gemensamt binamnsonomastikon (Gustafsson 2016, s. 54). Detta blir tydligt i binamn så som *Abbe* – som kan vara såväl Abrahams, Alberts som Albins binamn, samt *Matte* – som man kallar både Mats och Mattias, samt matematik för (Riad 2002a, s. 3–4).

Då man bildar hypokoristiska binamn försöker man alltid uppnå samma mål, nämligen att det slutgiltiga binamnet uppfyller det prosodiska kravet på att binamnet består av två stavelser och har betoning på första stavelsen. Det prosodiska kravet är det samma för hypokoristiska uttryck som avletts från appellativ som för de som avletts från proprier (S. Eliasson 1980, s. 341–342, Riad 2002a, s. 5–6). En sådan tvåstavig versfot kallas för troké och används i finskan då man förfinskar latinska och svenska namnformer, och den förekommer även i tysk binamnsbildning (Riad 2002a, s. 8). I praktiken innebär detta att

hypokoristiska binamn antingen har en lång vokal följd av en kort konsonant (*Lisa* respektive *Meta*) eller vice versa – en kort vokal följd av en lång konsonant i medial position i binamnet (*Kattis*, *Bosse*). Detta är det första villkoret för omarkerade rikssvenska hypokorismer (Riad 2002a, s. 8).

Hur man omvandlar grundnamnet till sin hypokoristiska form kan ske på flera olika sätt. Bildningen kan ske genom avkortning av slutstavelser (*Katarina* > *Kattis*) eller initialstavelser (*Karolina* > *Lina*). Ibland försvinner stavelser både i början och slutet av grundnamnet (*Elisabet* > *Lisa*) men det är också möjligt att man behåller det initiala fonemet och kombinerar med det finala materialet i grundordet (*Margareta* > *Meta*). Finns det inte tillräckligt med material i grundordet lägger man till material för att det prosodiska villkoret ska uppfyllas (*Bo* > *Bosse*). Vissa binamn återvinner samma stavelse för att skapa ett tvåstavigt binamn (*Lennart* > *Lelle*). (Riad 2002a, s. 9.)

Den finska fonetiken skiljer sig från den svenska så till vida att betoningen alltid läggs på den första stavelsen, medan den andra stavelsen är trycksvag. (Kangassalo & Ternér 2018, s. 1). Tvåstaviga finska binamn följer således samma prosodiska villkor som de svenska, men kravet om var trycket läggs är inte en inbyggd egenskap i själva binamnen utan i finsk prosodi rent generellt. Finskspråkiga hypokorismer bildas enligt samma principer som de rikssvenska, vilket kan antingen ske genom ljudbortfall i början av namnet (*Jatta* från *Marjatta*), ljudbortfall i slutet av namnet (*Kale* från *Kalervo*) samt genom ljudbortfall av den trycksvaga vokalen eller stavelsen i namnet (*Matta* från *Marjatta*) (Saarelmä-Paukkaja, 2017).

På svenska finns det även ordformer som ser ut som hypokorismer, men som de facto saknar grundord. Exempel på sådana ”falska” sekundärbildningar är bland annat *Gulle*, *knatte/Knatte* och *Putte*. Sambandet mellan ett grundnamn och det hypokoristiska binamnet är inte heller alltid tydligt, till exempel att *Jeppe* är bildat av *Jakob*. (S. Eliasson 1980, s. 349.)

2.3.2 Hypokorismernas stavelser

Svenska namn behöver inte ha betoningen på den första stavelsen. I namn som *Elisabet* och *Kristina* är det den understrukna stavelsen som har huvudbetoning. Då man bildar binamn av namn spelar grundnamnets initiala eller betonade stavelse en speciell roll i avledningen. Namn som inte har betoning på den första stavelsen i grundnamnet kan nämligen återvinna den betonade stavelsen i sina hypokoristiska avledningar. *Elisabet*,

med två betonade stavelser, kan således omvandlas till *Lisa* och *Bettan*. *Kristina* å sin sida kan omvandlas till både *Kicki* utifrån den initiala stavelsen, och till *Tina* utifrån den betonade stavelsen. Dessutom finns det en möjlighet att kombinera initial stavelse med betonad och bilda *Kina* (hur den initiala konsonanten ska uttalas nämns inte). Hypokorismer bildar inte binamn av obetonade stavelser. (Riad 2002a, s. 14–15.) Detta är ett andra villkor för bildningen av rikssvenska hypokoristiska binamn.

Alla betonade och initiala stavelser låter sig trots denna huvudregel ändå inte kombineras. Riad nämner till exempel att man inte gärna bildar **Reta* från *Margareta*, och inte heller **Rina* från *Katarina*. Då de fonetiska villkoren gör det obekvämt med vissa stavelsekombinationer kan man istället kombinera ansatskonsonanten från binamnets andra stavelse (*Kristina* > *Tina* > *Nina*; *Ninna*). På motsvarande sätt kan man också utnyttja hela den återvunna betonade stavelsen från grundnamnet (*Kristina* > *Titti*). Det senare bildningssättet kallas reduplikation och kännetecknas av att den mediala konsonanten alltid gemineras, alltså är lång. (Riad 2002a, s. 15–16.)

2.3.3 Binamnsändelser

Utöver att de hypokoristiska binamnen återvinner stavelser kan de dessutom få en ändelse som tillägg till det återvunna materialet. I rikssvenska används bland annat ändelserna *-e* (*Bosse*, *Sebbe*), *-en* (*Lillen*), *-a* (*Katta*, *Tompa*), *-an* (*Maggan*, *Robban*), *-san* (*Majsan*), *-is* (*Kattis*, *Ullis*), *-i* (*Sussi*, *Annie*) eller så saknas suffix (*Carro* från *Carolina*, *Mina* från *Marina*). (Riad 2002a, s. 7–8.)

Saarelma-Paukkaja (2017) räknar upp flera exempel på ändelser i finsk binamnsbildning. Vanliga ändelser är bland annat *-de* (*Tuija* > *Tuide*), *-is* (*Jukka* > *Jukkis*), *-kka* (*Eino* > *Eikka*), *-llu* (*Elina* > *Ellu*), *-ppa* (*Simo* > *Simppa*), *-sa* (*Tapio* > *Tapsa*), *-ska* (*Reino* > *Reiska*), *-sku* (*Anne* > *Ansku*) och *-ttu* (*Sanna* > *Santtu*).

Enligt Riad (2002a, s. 7) skapar ändelserna den för hypokoristiska namnformer typiska informella och affektiva effekten. På finska blir detta speciellt tydligt i de ömhetsbetygelser som vuxna ger till barn. De binamn som Saarelma-Paukkaja (2017) presenterar är *Iidukka* (av *Iida*), *Emmukainen* (av *Emma*), *Emppuli* (av *Emilia*), *Helmiliini* (av *Helmi*), *Nelppu* eller *Nelppunen* (av *Nelli*) och *Valtsu* (av *Valtteri*). Ändelserna har

förutom affektiv även något diminutiv effekt. Ur dessa binamn kan vi avläsa ändelserna *-ukka*, *-ukainen*, *-ppuli*, *-liini*, *-ppu*, *-ppunen* och *-(t)su*⁴.

Då binamn har undersökts bland skolelever i Joensuu och Vasa har några ytterligare avledningsändelser upptäckts (Alanen 2000, Mustonen 1997 i Saarelma-Paukkaja 2017). Dessa avledningssuffix kommer från finskt slangspråk: *-ke* (Riikka > *Rike*), *-kka* (Henri > *Henkka*), *-kki* (Karoliina > *Karkki*), *-kku* (Sarianna > *Sarkku*), *-kse* (Leo > *Leksa*), *-ksu* (Riikka > *Riksu*), *-ku* (Johanna > *Johku*), *-nde* (Lotta > *Londe*), *-pe* (Sirpa > *Sipe*), *-psu* (Eveliina > *Epsu*), *-sa* (Riku > *Riksa*), *-ssu* (Johanna > *Jossu*), *-tse* (Jere > *Jerstu*) och *-u* (Henri > *Henu*).

2.3.4 Binamnselement

Binamnen kan också byggas ut med hjälp av så kallade *binamnselement*. Binamnselementen kan inte stå självständigt i en sats, och har alltså inte samma syntaktiska status som binamnen. Exempel på binamnselement är till exempel *Lange* i *Erik Lange* och *Robinson* i *Robinson-Emma* (med hänvisning till tv-serien Robinson). Det är sannolikt att forna binamnselement har utvecklats till nutida släktnamn. Då handlar det om en utveckling där ett ord som först använts som attribut börjat gå i arv, eftersom det efter viss tid uppnått propriell status. (Brylla 2016, s. 3–4.)

På finska är det inte ovanligt att binamnen bildas tillsammans med ett bestämmande led som i exemplet *Erä-Jorma*, där ledet ”erä” (förled som hänvisar till jakt) fogats till förnamnet Jorma. Här används också det bestämmande ledet som ett attribut till binamnsbäraren. Andra binamnselement på finska kan uppstå till exempel genom association till förnamnet. En person som heter Hannu kan börja kallas *Hannu Hanhi* (sv. Alexander Lukas från Kalle Anka). (Saarelma-Paukkaja 2017.)

2.3.5 Konsonantkluster

Med konsonantkluster avses två konsonanter som förekommer mellan vokaler i ett hypokoristiskt uttryck. Hypokoristiska uttryck som är avledda från appellativ (*vaktis* från *vaktmästare*) bibehåller vanligtvis konsonantklustret från grundordet (*vaktis*) medan hypokoristiska binamn tenderar att geminera konsonantklustret till en lång konsonant

⁴ Gränsen mellan stam och ändelse är svår att avgöra då konsonantklustret i grundnamnet upprepar sig i det hypokoristiska binamnet. Se även mitt resonemang i kapitel 4.3.4.

(Urban blir *Ubbe*, inte **Urbe*). Skillnaden beror sannolikt på att det är viktigare att känna till grundordet då hypokorismen är bildad av ett appellativ. (Riad 2002a, s. 3–4.)

Ibland förekommer emellertid två olika konsonanter mellan vokalerna i ett hypokoristiskt binamn. Kravet som uppfylls i rikssvenska binamn är då att detta konsonantkluster endast har ett artikulationsställe (med detta menas att konsonantljuden produceras på samma ställe i talapparaten) (Riad 2002a, s. 11). Här har vi ett tredje villkor för omarkerade hypokoristiska binamn. Villkoren är alltså att hypokoristiska binamn är tvåstaviga med betoningen på första stavelsen, att binamn inte bildas av obetonade stavelser och att konsonantklustret endast har ett artikulationsställe. Villkoret om endast ett artikulationsställe uppfylls automatiskt i binamn som har enkel eller dubbel konsonant mellan binamnets vokaler (*Lisa* respektive *Bosse* till exempel).

Villkoret kan emellertid också uppfyllas med nasalerna [m], [n] och [ŋ]. Labiala konsonanter (det vill säga konsonanter artikulerade med läpparna) kan bilda kluster tillsammans med [m], *Tompa* och *Svempa* är exempel på detta. Konsonanten n kan tack vare sin förmåga att smälta samman med efterföljande konsonant också bilda mediala konsonantkluster, men ett koronalt (med tungspetsen) uttalat [n] förekommer huvudsakligen i sådana hypokorismer vars grundnamn innehåller ett d- ljud (*Anders* > *Ante*). Även konsonantljudet [ŋ] bildar kluster, främst ifall ljudet finns i grundnamnet (*Bejt* > *Bejke*) men också i fall där artikulationsstället bildats av konsonantljuden i grundnamnet (*Henrik* > *Hejke*, *Monika* > *Moŋka*). Konsonantljuden [m] och [ŋ] kan alltså kombineras med konsonanter som produceras labialt respektive dorsalt (med tungryggen), utan att villkoret mot ett artikulationsställe i det mediala klustret bryts. På grund av konsonantljudens inbyggda egenskaper kan [n] i grundnamnet omvandlas till såväl [ŋ] som [m] i binamnet (*Henrik* > *Hejke*, *Sven* > *Svempa*). På motsvarande sätt kan [ŋ] övergå i ett [m] (*Bejt* > *Bempa*), medan ett [m] förblir samma ljud i binamnet. (Riad 2002a, s. 23–26.)

Riad menar att det rent allmänt är så att språk strävar efter att endast ha ett artikulationsställe, vilket tar sig i uttryck både i att stavelsens ansats gärna ska ha endast en konsonant och i att slutna stavelser undviks. Det är mer markerat att bilda ord med strukturen KVK.KV än KV.KV (jämför *gurka* med *mura*). I olika språk tillämpas varierade strategier för att undvika konsonantkluster. På finska kan man till exempel stryka ett fonem vid ordlån för att uppfylla artikulationskravet (*Stockholm* > *Tukholma*). (Riad, 2002a, s.12.)

För att två konsonanter ska kunna förekomma i konsonantklustret måste ytterligare ett fjärde villkor uppfyllas för att binamnet ska vara omarkerat, nämligen att den andra konsonanten i klustret ska vara tonlös, och allra helst en tonlös *obstruent* (Riad, 2002a, s. 13). Svensk ordboks (2019) beskriver en obstruent som ett ”språkljud som bildas genom avspärrning eller (stark) förträngning av luftströmmen” och exemplifierar genom att ange att konsonantljuden ”p” och ”f” är obstruenter, medan ”m” inte är det.

Önskvärt är att kontrasten mellan konsonantljuden i ett konsonantkluster ska vara maximal, det vill säga gå från en tonande konsonant till en tonlös (Riad 2002a, s. 13). Konsonanterna anges här i ungefärlig fallande sonoritetsgrad (det vill säga grad av tonande ljud): r, l, nasaler (m, n, ŋ, ŋ), j, v, klusiler (tonade: b, d, g, tonlösa: p, t, k), frikativ f (tonlös) och frikativ s (tonlös) (Lindblom, 2013). Av dessa är det klusilerna och frikativ som är obstruenter (Nationalencyklopedin, 2019c).

Sonoritetsgraden mäts bland annat genom att se på käkens öppningsgrad, men de omgivande vokalerna påverkar också sonoritetsgraden på ett rent fonetiskt plan. Konsonantljud som har lätt för att växa samman med vokalljud får en högre sonoritet. Sonoritetsgraden för konsonantljuden är ungefär den samma oavsett om konsonanten har initial och final position i stavelsen. (Lindblom, 2013.)

Vidare kan man undersöka vilken av två konsonanter som bibehålls i binamnet då konsonantklustret omvandlas till en konsonant eller ett artikulationsställe (Riad 2002a). Detta kommer dock inte att behandlas i denna avhandling för avgränsningens skull, och det räcker med att konstatera att det bara får finnas ett artikulationsställe i mediala konsonantkluster i rikssvenska hypokoristiska binamn.

2.3.6 Övrigt om bildningssätt av finska och svenska binamn

Finska binamn bildas ofta på samma sätt som svenska, även om namnmaterialets byggstenar kommer från ett annat språk. Finska binamn är liksom de svenska binamnen ofta härledda från det officiella förnamnet. Emma kan till exempel bli *Emppu* eller *Emppuli* och Reino blir *Repe* eller *Reiska* i finsk binamnsbildning. Binamn bildas också ur efternamn, Vatanen kallas kanske för *Vatsku* och Mattila för *Kattila*. (Saarema-Paukkaja 2017.)

Binamnen kan visa tillgivenhet och fungera som ömhetsbetygelser. Binamnen *Annuliini* (från Anna), *Nöpönassu* (ungefär ’gullegryn’ på svenska) och *Timpsukka* (från Timo)

visar tillgivenhet. Ömhetsbetygelserna kan vara härledda ur ett officiellt namn, men kan också hämtas från lexikonet. Också uttalslättnader som bildas till långa eller krångliga namn kan föra namnbrukaren och namnbäraren närmare varandra. I ledigt tal kan till exempel Riitta-Leena Saarenpää-Heikkinen kallas för Ritu. Dubbelnamn kan bilda binamn av initialerna: Jukka-Pekka > *Jiipee* (Saarelma-Paukkaja, 2017). Gustafsson (2016, s. 61) har studerat motsvarande binamnsbildning i moderna svenska binamn, och kunde i sin undersökning peka på till exempel följande binamn som bildningar av namnbärarens initialer av för- och efternamnet: *Behelin*, *PG* och *PeO*. Det fanns även initialförkortade binamn som bildats utifrån uttryck, som i fallet *YP* förkortat av *ynkste pojken*. Gustafsson konstaterar också att motsvarande binamnsbildning inte verkar förekomma i historiskt binamnsmaterial.

Binamnet behöver inte alltid vara kortare än ursprungsnamnet, vilket syns i det finska fenomenet där det avledda grundnamnet bildar ett binamn som påminner om ett efternamn. Exempel på detta är bland annat binamnen *Lindeman* av Linda och *Eerikson* av Eerik. Många binamn blir också längre än grundnamnen då de avleds (*Jere* > *Jeruska*, *Saana* > *Saanukka*) eller om man använder originalstammen för ett namn som binamn (*Tea* > *Dorotea*, *Timo* > *Timoteus*). (Paukkaja-Saarelma 2017.)

I detta avsnitt har endast rikssvenska och finska premisser behandlats. I och med att finlandssvenskan är en egen varietet av svenskan är det sannolikt att dess språkliga särdrag även påverkar den finlandssvenska binamnsbildningen. Finlandssvenskan presenteras därför här näst.

2.4 Finlandssvenska

Finlandssvenskan skiljer sig från rikssvenskan på flera språkliga nivåer (Reuter 2006). Till följande kommer en översikt över de mest betydande skillnaderna mellan finlandssvenskan och rikssvenskan som är relevanta i samband med finlandssvensk binamnsbildning. Framför allt är det skillnader i stavelsekvantitet som lyfts fram som en betydande skillnad, men även andra skillnader som berör uttalet eller lexikala tendenser presenteras. Inom ramen för finlandssvenska behandlas även sambandet mellan språk, identitet och namn.

2.4.1 Finlandssvenska stavelseförhållanden

Kuronen och Leinonen (2000) jämför det finlandssvenska och rikssvenska uttalet utifrån ett finskspråkigt perspektiv. Bland annat lyfter de fram kvantitetsförhållanden som en av de företeelser som skiljer sig åt i finska och rikssvenska. De poängterar att det inte finns ett standardiserat uttal för finlandssvenska, men att uttalet ändå avviker från det rikssvenska och att det i didaktiskt syfte vore nyttigt att lyfta fram de punkter där det finlandssvenska uttalet skiljer sig från det rikssvenska.

Finlandssvenskan och rikssvenskan skiljer sig bland annat i uttalet av obetonad stavelse. I rikssvenskan finns det bara ett sätt att uttala obetonade stavelser på. I vissa fall är kvantitetsförhållandet det samma, som i det svenska "vida" och det finska "viidan". Skillnaden mellan det rikssvenska och finlandssvenska uttalet uppstår då en lång vokal i betonad position följs av en tonlös obstruent och en kort vokal, som i exemplet "vita" (sv.) som på finska kan följa två olika kvantitetsförhållanden: "viita" /V:K/ respektive "viitta" /V:K:/. Finskspråkiga informanter upplever att "vita" (sv.) låter mer som finskans "viitta" än "viita". Mätningar bekräftar att finlandssvenskar har ett längre konsonantljud i sitt uttal än rikssvenskarna. (Kuronen & Leinonen 2000, s. 105–106.)

Motsvarande fenomen uppträder då det förekommer kort vokal som efterföljs av resonant + tonad obstruent + kort vokal (för att illustrera innebär detta: vokal + l/r/m/n/ng + p/t/k/s/sh + vokal). Kuronen och Leinonen (2000, s.106–107) använder svenskans "panten" som exempel och jämför med de finska uttalstyperna "panta" respektive "pantti". Finlandssvenskar uttalar den tonlösa obstruenten (/t/) i "panten" (sv.) något längre än rikssvenskar och Kuronen och Leinonen förespråkar därför att det rikssvenska uttalet ska återges med en halvlång obstruent, medan det finlandssvenska uttalet följer finskt uttal. Uttalet av /t/ är alltså längre i finlandssvenska än rikssvenska (Kuronen & Leinonen 2000, s. 107).

Om Kuronen och Leinonens (2000) undersökning studeras i ljuset av hur hypokorismer bildas kan man dra slutsatsen att hypokorismer i Finland tenderar att ha ett längre uttal av obstruenter i de binamn där /p/, /t/, /k/, /s/ eller ett /sh/ är det andra ljudet i ett konsonatkluster. Exempel på binamn från Riads (2002a) material som skulle utsättas för denna uttalsskillnad är således binamn som *Gunsan*, *Henke*, *Tompa* och *Ante*.

2.4.2 Finlandssvenska särdrag

Skillnader mellan finlandssvenskan och rikssvenskan har funnits åtminstone sedan medeltiden, och de blir alltjämt fler (Reuter 2006, s. 9). Enligt Laurén (1987, s. 25) var Karl Lindström den första att försöka formulera en norm för finlandssvenska. Detta skedde under ett föredrag år 1885 där han bland annat tog upp olikheter i uttal.

Kring den tid som Lindström lade fram sitt föredrag var dock den finlandssvenska språknormen relativt fri. Varianterna av talad finlandssvenska var bland annat finsk-svenskan, viborgssvenskan, ”bakom-kuopio-svenskan” och den egentliga finlandssvenskan. Finsk-svenskan var den svenska som talades med brytning av finskspråkiga. Viborgssvenskan präglades av Viborgs flerspråkiga miljö och var en sammanblandning av svenska, finska, tyska och ryska. Svenskan som talades ”bakom Kuopio” talades på herrgårdar och i städer i Savolax och Tavastland, det vill säga i en mestadels finskspråkig omgivning. Den egentliga finlandssvenskan talades framför allt i Helsingfors och Åbo av den bildade svenska överklassen. Denna svenska präglades knappt alls av finska eller dialektala inslag. (Loman 1998, s. 167–168.)

Lindström uppmärksammade enligt Laurén (1987, s. 27) att det redan då fanns skillnader i supradentalernas uttal i ord som *hård*, *kors* och *kort*. Med supradentaler menar man de konsonantljud som i rikssvenska smälter samman med /r/ det vill säga /t, d, n, l/ eller /s/ (Riad 2002b, s. 12). Enligt Lindström fanns det större benägenhet att sammandra och assimilera talet i rikssvenska än i finlandssvenskan. Lindström försökte sig även på en rekommendation angående stavelselängden (’kvantiteten’) i den betonade stavelsen i ord som *hela*, *mina* och *över*. Lindström förespråkade lång betonad stavelse framför kortstavighet. (Laurén 1987, s. 27.)

Andra skillnader i finlandssvenskt uttal gäller bland annat vokalerna /a/ och /u/ som uttalas olika i rikssvenska och finlandssvenska, och i finlandssvenska gör man inte någon distinktion mellan ä- och e-ljud. Det senare fenomenet förekommer även i vissa rikssvenska varieteter, bland annat i Stockholmsområdet. (Laurén 1987, s. 26–27.)

Skillnader finns i uttal, men även i morfologi, lexikon, syntax och semantik. Framför allt finska, men också ryska och tyska influenser har gett upphov till de språkliga avvikelserna – *finlandismerna* – som förekommer i finlandssvenskan. Bakomliggande faktorer är ett provinsiellt avvikande finlandssvenskt standardsspråk samt de finlandssvenska dialekterna. Finskan syns bland annat i lexikala lån så som *kiva* och *talko*, eller i

konstruktioner som överförts från finskan till finlandssvenskan. Många uttryck har konserverats i det finlandssvenska språkbruket, vilket gör att det också förekommer uttryck som övergetts i svenskt språkbruk, medan de levt vidare i finlandssvenskan. (Reuter 2006, s. 9–10.)

2.4.3 Binamn i förhållande till identitet och språkgemenskap

Binamnen är starkt förknippade med ett visst sammanhang. Då man använder ett binamn följer man en norm som skapats för sammanhanget och på så vis är tolkningen av binamnet överenskommen. Det finns ändå inga entydiga regler på hur binamn bör tolkas, utan varje skild social gruppering formulerar sina egna regler. Namnens samband med social kontext syns till exempel om man i en viss krets försöker byta ut ett etablerat tilltal mot någonting helt annat. (Leslie & Skipper 1990)

Med binamn skapar man gemenskap och visar tillgivenhet. Ungdomar kan till exempel skapa gemenskap sinsemellan genom att ta avstånd från vuxna med hjälp av ett internt binamnsbruk som de vuxna inte har tillträde till. Öknamn är ett annat sätt att visa att man tar avstånd från någon. Öknamn illustrerar vad som inte anses vara accepterat inom en viss gemenskap, genom att till exempel kalla någon för ”Stirr-Stina” (eget exempel) visar man att namnbäraren har ett beteende som anses avvikande och inte godkänns av den övriga gemenskapen. Öknamnet används oftast när namnbäraren inte är närvarande. (Saarelma-Paukkaja 2017.)

Många finlandssvenska familjer är tvåspråkiga med en finskspråkig och en svenskspråkig förälder (Saarelma-Paukkaja 2017). Enligt finsk lag (Finlex 2010) kan man antingen registrera finska eller svenska som modersmål vilket betyder att barn i tvåspråkiga familjer officiellt blir enspråkiga, även om de i praktiken lär sig bägge språken. Tvåspråkiga familjer väljer ofta svenskspråkiga namn åt barnen för att öka deras känsla av delaktighet i den finlandssvenska gemenskapen, och barnen går även sin skolgång på svenska. Namn som fungerar på bägge språken (exempelvis Anna, Ella, Anton eller Oliver) är vanliga bland de tvåspråkiga familjerna (Saarelma-Paukkaja 2017).

I en undersökning om tvåspråkiga ungdomars metaspråk kommer Jaana Kolu (2018) fram till att dessa talare ofta orienterar sig mot en tvåspråkig samtalskod. Detta innebär att ungdomarna har en etablerad norm för hur språkresurserna används i samtal och att de till exempel inte behöver kommentera varandras språk då ord, grammatiska strukturer eller uttal från omgivningens dominerande språk smyger sig in i samtalerna.

Utifrån detta kan man säga att sammanhang både på mikro- och makronivå påverkar den finlandssvenska binamnsbildningen. I binamnsbruket speglas såväl de små, enskilda som de stora, övergripande sammanhangen som individen befinner sig i. Genom binamnsbruket visar man någon form av social orientering, vilket för finlandssvenskarnas del rimligen utgår från deras förhållande till svenskan respektive finskan. Binamnet kan vara en representation av detta förhållande. Hur tvåspråkighet tar sig i uttryck i de finlandssvenska binamnen analyseras i kapitel fyra. Innan dess ska ändå undersökningens material och metod presenteras.

3 Material och metod

Undersökningens material är insamlat genom en enkätundersökning. Materialet har sedan analyserats främst kvalitativt genom en särdragsanalys, även om särdragsanalysen också har möjliggjort att vissa kvantitativa resultat kunnat urskiljas. Binamnen har analyserats semantiskt, morfologiskt och fonetiskt utgående från grafisk form, och i fall där språkdräkten inte avgjort fallet, utifrån uttal.

3.1 Material

Materialet till denna avhandling samlades in genom en Google Forms-enkät (se bilaga 1). Skälet till att välja denna insamlingsmetod var att jag genom den snabbt och enkelt kunde nå ut till många människor och på så sätt samla in ett tillräckligt stort material – med andra ord tillräckligt många binamn. Vad som anses vara tillräckligt är förstås relativt, men förhoppningen låg på åtminstone 100 binamn, helst fler, för att undersökningen skulle uppnå tillräcklig validitet. Undersökningen besvarades 104 gånger, och svaren bidrog med 210 binamn till denna undersökning. Binamnsmaterialet blev med andra ord mer omfattande än förväntat, vilket givetvis är positivt eftersom det innebär ett mångsidigare material. Ett större material kan även ge ett pålitligare resultat.

Enkäten skickades ut per e-post till svenska ämnesföreningar och studentnationer i Helsingfors. Helsingfors är en studiestad som lockar till sig studerande från hela Svenskfinland, och nationernas uppgift är att skapa en gemenskap för studenter från samma område. Tanken med att skicka ut enkäten till studentnationerna var att nå ut till representanter för samtliga svenskspråkiga områden. Hur aktivt enkäten sist och slutligen spreds och besvarades bland studentorganisationernas medlemmar är svårt att uppskatta. Enskilda svar har samlats in från ett relativt brett geografiskt område även om majoriteten av svaren kommer från huvudstadsregionen. Den målgrupp som varit svårast att nå har varit representanter för språköarna (Tammerfors, Björneborg, Uleåborg och Kotka) samt Åland. I materialet finns det ändå informanter som bor på finsk ort eller har någon anknytning till Åland. Enkäten spreds förutom per e-post genom Facebook där jag lade upp den på mitt privata konto.

Materialet består alltså av 210 binamn. 171 av dessa binamn bärs av kvinnor (k), 38 binamn bärs av män (m) och 1 binamn bärs av en person som varken identifierar sig med det kvinnliga eller manliga könet (n). De finlandssvenska binamnsbärarna har i

genomsnitt angett 2,1 binamn per person. Bland svaren fanns ett ogiltigt svar samt tre svar från personer som inte är finlandssvenskar. Dessa svar har uteslutits ur analysen.

Enkäten innehöll både öppna och slutna svar. Efter varje slutet svar fanns det utrymme att förtydliga eller motivera sitt val. På så sätt gav jag möjlighet åt informanterna att fritt beskriva sina associationer kring frågeställningarna, och svaren jag fick in blev mer nyanserade. Risker med öppna svar är att få in heterogena beskrivningar som inte går att jämföras sinsemellan. De slutna svaren skapar dock enhetlighet, och utifrån dessa kan jag dra jämförande slutsatser. Om informanten lämnat sina kontaktuppgifter har det också varit möjligt för mig att förtydliga svaret per telefon. Då binamnets uttal inte gått att avgöra utifrån stavningen eller informantens beskrivning har binamnsbäraren kontaktats per telefon, vilket också innefattar kontakt via meddelandetjänsten Whatsapp, där binamnsbäraren kunnat svara genom programmets röstmeddelandefunktion. En del informanter ville inte lämna kontaktuppgifter, och vissa har jag inte lyckats nå trots att de lämnat sina kontaktuppgifter. Alla binamn har således inte kunnat analyseras fullständigt, utan har markerats med frågetecken (se bilaga 2).

Gemensamt för informanterna är att de är på ett eller annat sätt har kontakt med både svenska och finska språket. Framför allt har målet varit att samla in binamn som uppstått bland och som bärs av finlandssvenskar. Svar kom också in från Sverige och några andra länder av personer som inte bor i Finland men som har anknytning både till det svenska och finska språket. Tre informanter identifierar sig inte som finlandssvenskar och uppfyller inte heller kriterierna som framkommer i kapitel 2.1. Dessa svar har därför uteslutits ur analysen. Binamn av sådana som svarat att de "ibland" identifiera sig som finlandssvenskar är däremot inkluderade i materialet. Jag utesluter dem som inte anser sig vara finlandssvenskar för att hålla undersökningens fokus på en specifik målgrupp, medan de som är osäkra på sin finlandssvenska identitet inkluderas eftersom de uppfyller kriteriet som tillämpas i denna avhandling. De informanter som ibland identifierar sig med en finlandssvensk identitet var sex till antalet.

I enkäten (bilaga 1) frågades efter binamnsbärarens modersmål. Två förhandsifyllda val var möjliga att kryssa för, men informanterna kunde även fylla i ett eller flera andra modersmål vid behov. 85 personer ansåg att deras modersmål var svenska, 11 personer uppgav både svenska och finska som sina modersmål och en person ansåg finska vara modersmålet. Dessutom hade en person valt tyska som sitt modersmål, en hade fyllt i "tvåspråkig" men inte nämnt vilka språk det rörde sig om och en person angav

(finlandssvensk) dialekt som modersmål. Trots att största delen av informanterna uppgav sig bara ha ett modersmål ansåg de flesta sig vara antingen två- eller flerspråkiga. De 33 personer som såg sig själva som enspråkiga kunde visserligen oftast fler än ett språk, men motiverade sitt val genom att till exempel förklara att de inte ansåg att deras språkkunskaper var tillräckliga för att kalla sig två- eller flerspråkiga. Många problematiserade också begreppen en-, två- och flerspråkig och hade kryssat för enspråkig även om de kunde ha valt något av de andra alternativen utifrån en bredare definition. De som har svarat att de är enspråkiga har i de flesta fall haft en sträng definition av begreppen. Ett exempel på hur strängt en informant definierat sin enspråkighet är till exempel följande: "Jag talar flytande finska och engelska, men mest bara svenska". Det var endast tre personer som inte uppgav sig använda något annat språk än svenska. Utifrån detta kan vi dra slutsatsen att binamns materialet bärs av personer som befinner sig i språkkontakt med andra språk än svenska. Huvudsakligen är dessa språk finska och engelska.

De informanter som identifierade sig som tvåspråkiga nämner vanligen svenska och finska som sina två primära språk. Engelska nämns också frekvent, men materialet pekar på att engelskan i högre grad är ett perifert språk som många kan, men som tagits i bruk först i vuxen ålder. Informanterna har uppgett bland annat att de använder engelska "vid behov" – på internet, då de konsumerar populärkultur eller i jobbsammanhang. Engelskan är också ett hemspråk för många av de tvåspråkiga informanterna. Många informanter uppgav att de använder engelska i hemmet med sin sambo, men ingen av binamnsbärarna har meddelat att de själva fått engelskan från sitt barndomshem.

Största delen av informanterna bor i Mellersta Nyland (se tabell 1). Över 70 personer meddelade att de bor i detta område. Förhållandet mellan antalet informanter bosatta i Mellersta Nyland och de övriga områdena är anmärkningsvärd, de övriga områdena representeras endast av en dryg tredjedel av svaren. Åland och språköarna saknar representation fullständigt. Den geografiska utspridningen enligt informanternas nuvarande hemorter är ojämn, vilket givetvis är problematiskt om man vill att materialet ska vara representativt för hela Svenskfinland.

Tabell 1. Informanternas utspridning områdesvis enligt nuvarande hemort.

Område	Antal informanter som bor i området
Mellersta Nyland	71,5 ⁵
Västra Åboland	8
Östra Nyland	5,5 ⁵
Mellersta Österbotten	5
Sverige ⁶	3
Utomlands ⁶	2
Övriga Finland	2
Västra Nyland	1
Södra Österbotten	1
Norra Österbotten	1
Åland	0

Ser man däremot på orter informanterna varit bosatta i tidigare så kan man konstatera att binamnsbärarna sammantaget varit bosatta i alla delar av det svenskspråkiga Finland, bortsett från språköarna. Även i denna beräkning är antalet informanter per enskilt område litet (se tabell 2). Trots att vissa områden inte blev representerade enligt nuvarande bosättning (tabell 1) är det ändå glädjande att det bland informanterna finns sådana som bott i dessa områden i ett tidigare skede av livet (tabell 2). Med tidigare boendeort inräknad representerar informanterna Svenskfinland i större grad än vad endast svaren om nuvarande boendeort framhäver. Det är ändå ingen tvekan om att Mellersta Nyland har den starkaste representationen i denna undersökning.

Tabell 2. Områden som informanterna har bott i tidigare.

Område	Antal informanter som har bott i området
Mellersta Nyland	41
Utomlands	25
Västra Åboland	16
Västra Nyland	16
Östra Nyland	15
Mellersta Österbotten	13
Sverige	8

⁵ En informant meddelade två hemorter, därav motsvarar denna person 0,5 enheter i de områden som de meddelade hemorterna är belägna i.

⁶ Svenska orter eller Sverige nämndes flera gånger bland svaren. Eftersom Sverige, till skillnad från övriga länder, är språkligt relevant för undersökningen får landet representera en egen områdeskategori i tabellen. Orter utanför Sverige och Finland räknas som orter utomlands.

Norra Österbotten	6
Östra Åboland	6
Åland	4
Övriga Finland	3

Den åldersmässiga fördelningen bland respondenterna är relativt ojämn. Den klart största gruppen består av personer i åldern 19 till 29 år. Hit hör över hälften av de som svarat på enkäten (55 av 104 personer). Personer från åldersgrupperna 30–39 år, 40–49 år, 50–59 år samt de över 60 år har besvarat enkäten i ungefär lika stor utsträckning med mellan 9 och 17 informanter per ålderskategori. En person under 18 år besvarade enkäten.

Kvinnorna är klart överrepresenterade bland enkätrespondenterna. Cirka 77 procent, det vill säga 82 av 104 informanter, identifierar sig med det kvinnliga könet. Statistiken är inte i sig överraskande. Gustafsson fick också in fler enkätsvar av kvinnor än av män i sin studie, även om överrepresentationen i det fallet inte var lika stor utan låg på cirka 60 procent (Gustafsson 2016, s. 19–20). Av de övriga svarandena identifierar sig 19 procent (20/104) med det manliga könet, samt 1 procent (1/104) med ett annat kön.

3.2 Metod

Metoden för undersökningen är en särdragsanalys av binamnen som är hämtad från Gustafsson (2016). Vissa modifikationer har gjorts för att uppfylla undersökningens syfte, bland annat har jag låtit bli att studera vissa särdrag för att istället ge plats åt andra. De finlandssvenska särdragen och de finska tendenserna har till exempel inte behandlas av Gustafsson i hennes studie (2016). En närmare beskrivning av särdragen jag valt finns här nedanför och i kapitel 4.

De finlandssvenskan binamnen analyseras utgående från följande perspektiv:

- 1) Binamnets källa, det vill säga varifrån binamnet hämtat sitt språkliga material
- 2) Binamnets bildningssätt, det vill säga om binamnet är bildat till eller från ett annat namn, genom association, initialbildning eller av utländsk influens.
- 3) Om binamnet har finska eller finlandssvenska särdrag

Punkt 1 och 2 är hämtade från Gustafsson (2016) med några mindre modifikationer, medan punkt 3 är en kombination av Gustafssons särdragsanalys och variabler hämtade från Riad (2002a), Saarelma-Paukkaja (2017) samt Kuronen och Leinonen (2000). Den finska namnsdagsalmanackan (Helsingfors universitet 2014) har också utnyttjats i

jämförande syfte i analysen. I kapitel 4 tar jag upp några praktiska detaljer som berör metodens enskilda delar, och där redovisar jag också hur binamnen placerat sig i de olika kategorierna.

Metoden är kvalitativ eftersom binamnen analyseras morfologiskt, semantiskt och fonetiskt utgående från binamnens karaktär, enkätens öppna svar och svaren från korta telefonintervjuer. Vissa kvantitativa resultat som berör särdragens omfattning har analyserats för att stöda de kvalitativa resultaten, men metoden är huvudsakligen kvalitativ.

Metodvalet motiveras bland annat av binamnskategoriens karaktär. För att kunna analysera binamnens uttal och fonetik behövde en ny binamnssamling upprättas, vilket enklast gjordes genom en enkätundersökning. Genom enkäten var det smidigt att underrätta informanterna om vad materialet kommer att användas till och enkäten gjorde det också möjligt att samla in informanternas kontaktuppgifter för tilläggsinformation. Behovet av att upprätta en binamnssamling var alltså det främsta skälet till att enkäten blev den valda insamlingsmetoden, även om valet också motiveras av etiska och praktiska orsaker. Insamlingsmetoden användes även av Gustafsson (2016) och kompletterats med intervjuer. Enligt A. Eliasson (2006, s. 22) lämpar sig intervjuer och observationer bäst för kvalitativ metod och därför har även telefonintervjuer integrerats i denna undersökning. Genom telefonintervjuerna har enkätsvaren förtydligats, bland annat har fonetiska drag och tilläggsinformation om binamnen samlats in på det sättet. Enkätens öppna svar har också bidragit med kvalitativt data utan att informanten behövt kontaktas per telefon eller genom Whatsapp. Telefonintervjuerna och de öppna svaren har bidragit med information om binamnsbärarnas språkliga situation, binamnens uppkomst samt binamnens inbördes förhållanden till varandra.

Resultatet från en kvantitativ metod fungerar bra för att beskriva hur olika förhållanden breder ut sig inom den undersökta gruppen (A. Eliasson 2006, s. 31). Materialet har analyserats till viss del kvantitativt, främst för att se i hur stor omfattning de olika variablerna förekommer. De kvantitativa resultaten har endast använts som stöd för den kvalitativa analysen, men kombinationen har bidragit med en bredare insyn i hur finska tendenser och rikssvenska mönster manifesterar sig i de finlandssvenska binamnen.

4 Analys

Då man analyserar binamn för att skapa en överblick över hurdana binamn som finlandssvenskar bär dyker det ständigt upp nya sätt man kunde genomföra sorteringen på. Analysen hade kunnat innefatta fler variabler, men för avgränsningens skull har jag valt att hålla mig till en analys av binamnens språkliga material (det vill säga deras källa), deras bildningssätt samt sådana finska eller finlandssvenska tendenser som utmärker binamnen.

Eftersom analysen baserar sig på respondentsvar går det inte att göra exakta fördelningar av svaren i de olika kategorierna som jag använder. Vissa svar är vagt formulerade och ibland är informanten själv osäker på till exempel binamnets härkomst. De fonetiska uttalen av namnen har inte alltid kunnat bekräftas eller avgöras. Då informationen kring binamnen varit bristfällig, eller i fall då kategorin helt enkelt inte går att avgöra, har detta markerats med ett frågetecken i analystabellen (se bilaga 2). De binamn som markerats med frågetecken har dock räknats in i de kvantitativa resultaten, vilket innebär att resultaten snarare representerar en fingervisning än ett exakt resultat.

I de flesta fall faller binamnen inom två eller flera kategorier. Det här är inget problem för att man ska kunna genomföra analysen, utan snarare förväntat. Binamnet *Mallu* (k) får illustrera vad detta innebär i praktiken. *Mallu* har sin källa i onomastikonet, och är en hypokoristisk binamnsbildning. Samtidigt är binamnet en hypokorism som är bildat genom association från namnbärarens tidigare binamn *Malle*. Binamnet *Mallu* präglas också av en finsk ändelse och uppvisar därför finska tendenser. Binamnen placerar sig därmed i kategorierna *källa i onomastikonet*, *hypokoristiskt binamn*, *association* samt *finsk ändelse*.

4.1 Binamnens språkliga material

Till näst följer en analys av binamnens språkliga material, det vill säga om binamnet har sin källa i onomastikonet, lexikonet, båda eller ingetdera. De binamn som hämtat material från andra namn har sin källa i onomastikonet, medan de binamn som är härledda ur substantiv, adjektiv eller verb har lexikonet som källa. Hur jag valt att kategorisera binamnen framkommer i bild 1. Sorteringen består av tre huvudkategorier (*källa i onomastikonet*, *källa i lexikonet* samt *mitt emellan lexikonet och onomastikonet*), samt en kategori med binamn som inte i det här avseendet kunnat analyseras.

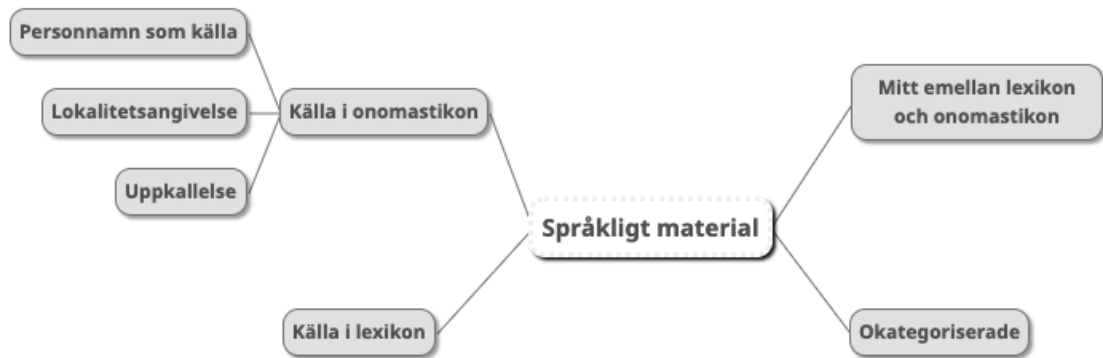

Bild 1. Kategorisering av binamnens språkliga material.

De flesta binamn i materialet är härledda ur onomastikonet, främst ur binamnsbärandens förnamn, men även andra personnamn. Binamnen är också härledda ur onomastikonet då binamnen är härledda ur ortnamn, det vill säga innehåller en lokalitetsangivelse. Även namn på faktiska eller fiktiva personer eller figurer som används som binamn har sina källor i onomastikonet. Denna underkategori kallas för ”uppkallelse”.

Sammanlagt 162 av samtliga 210 binamn har sin källa i onomastikonet, medan endast en bråkdel av alla binamn i materialet har sin källa i lexikonet – 11 stycken. De binamn vars källa verkar vara någonstans mellan onomastikonet och lexikonet är 16 till antalet. 14 binamn kunde inte kategoriseras på grund av för lite information om binamnens härkomst. Exempel på sådana binamn är bland annat *Jenkki* (k), och *Ina* (k), som inte har kunnat analyseras på grund av att källan inte nämns av informanterna, medan binamnen *Kaki* (m) och *Gobo* (m) är exempel på binamn som enligt informanternas utsago verkar sakna samband med en språklig källa.

Fördelningen mellan binamn med källa i onomastikon respektive lexikon är inte överraskande. Sammanlagt 77,14 procent av binamnen har hämtat det språkliga materialet från onomastikonet och Gustafsson fick en motsvarande siffra (75 procent) i sin undersökning (2016).

4.1.1 Personnamn som källa

Om binamnet hämtat språkligt material från ett personnamn kan det vara från såväl ett för-, mellan- som ett efternamn. 153 binamn faller innanför denna kategori. Fiktiva namn så som *Pippi* och *Mecki* har uteslutits ur denna kategori eftersom uppkallelser behandlas

separat (se kapitel 4.1.3). Den vanligaste källan är binamnsbärarens eget förnamn, och avledningarna av dessa behandlas mer i avsnitt 4.2.2 *Hypokorismer* samt i avsnitt 4.3.4 *Två artikulationsställen i mediala konsonantkluster*. Kvinnor och män verkar enligt detta material bilda binamn av andra namn i ungefär lika stor omfattning – 73,1 procent (125/171) av de kvinnliga binamnen respektive 71,05 procent (27/38) av de manliga binamnen har ett personnamn som källa. Materialet är förstås i det här fallet begränsat speciellt då antalet manliga binamn är förhållandevis lågt, och ett större material skulle kanske få ett annat resultat.

När materialet är hämtat från efternamnet kan det antingen vara avlett som i *Nylle* (k), *Kotte* (n) eller *Sanntu* (k), eller fullständigt som i *Nygård* (k), *Lill-Bergström* (k) eller *Sandell* (m). Det händer också att fullständiga förnamn används som binamn, till exempel *Greger* (m), *Jonas* (k), *Saga* (k) och *Jay* (m) (även om det sistnämnda binamnet kan uppfattas som en aning markerat på grund av sin utländska härkomst).

4.1.2 Lokalitetsangivelse som källa

Lokalitetsangivelse i ett binamn innebär att binamnet hämtat sitt material från ett ortnamn. Härkomst, yrke eller egenskap har traditionellt fungerat som binamnselement (se kapitel 2.3.4) för att särskilja namnbärare från varandra, men verkar ha förlorat sin funktion i och med urbanisering och omkringflyttning (Gustafsson 2016, s. 71–72). Materialet som här undersöks bekräftar antagandet, då det inte finns några exempel på lokalitetsangivelser som källa i det finlandssvenska binamnsmaterialet. En svarande har angett *Flickan från korsningen* (k) som sitt binamn, som visserligen hänvisar till en geografisk plats, men som semantiskt faller innanför den binamnskategori där lexikonet är källa. På motsvarande sätt placerar sig binamnsfrasen *Schätzli sveitzertyska, min lilla skatt* (k) bland de lexikala binamnen även om det något indirekt hänvisar till ett språkligt område.

Kategorin kan verka obetydlig för denna analys i och med att inga namn uppfyller kriteriet för att ingå i denna grupp. Jag har ändå valt att hålla kvar kategorin för att belysa skillnaden mellan forskning i historiskt respektive modernt binamnsmaterial. Med tanke på framtida binamnsforskning, speciellt kring binamnens sociala funktioner, kan det vara av intresse att åtminstone belysa faktumet att lokalitetsangivelser liksom också andra traditionella binamnselement (sysselsättning eller egenskaper) nästan försvunnit ur det moderna binamnsbruket.

4.1.3 Uppkallelse som källa

I materialet förekommer binamn som är direkt överförda från namn på fiktiva karaktärer, personer, djur eller andra figurer som bär namn. Dessa binamn, 9 till antalet, har således sin källa i onomastikonet. Exempel på detta i det finlandssvenska binamnsmaterialet är bland annat *Pippi* (k) från Pippi Långstrump, *Mecki* (k) efter en tysk barnbokskaraktär och *Lillmison* (k) efter namnet på en släkting som kallades *Mison*. En kvinnlig informant uppger att hon har samma förnamn som en karaktär i en bok, och då karaktären kallades för *Danni* ville informanten också kallas så. Binamnsbäraren *Missi* (k) uppger att binamnet kan komma från att en katt bar det namnet, men namnet kan också ha anknytning till det engelska binamnet *Missy*. *Missy* kan i sin tur ha en lexikal källa, se 4.1.5.

Uppkallelsen kan i vissa binamn vara härledd i lika delar ur onomastikonet och lexikonet, som i fallet *Sandels* (m), där namnet är associerat från namnbärarens efternamn Sandell, men också från ett ölmärke (som bär namn efter en person). På samma sätt är det svårt att avgöra om namnbäraren *Bamse* (k) är uppkallad efter seriefiguren eller om namnet är härlett från substantivet *bamse*.

4.1.4 Lexikon som källa

Binamn som är härledda ur lexikonet förekommer, men de är betydligt färre än de som har sin källa i onomastikonet. Endast 11 stycken binamn har hämtat sitt material från lexikonet. *Brallis* (m), *Grisse* (k), *Soffan* (k) och *Tummen* (k) är exempel på namn med lexikonet som källa. Inte alla dessa binamnbärare har velat eller kunnat uppge varför de fått binamnen, men *Soffan* (k) förklarar att namnet uppstått på grund av en incident med en soffa medan *Tummen* (k) fått sitt namn utifrån placeringen i syskonskaran, där syskonen jämförts metaforiskt med handens fingrar. Utmärkande för det finlandssvenska materialet är att alla lexikala binamn verkar vara härledda från substantiv. Det enda undantaget är binamnet *Comfort* (k), vars material kan tolkas vara både substantiv och verb.

4.1.5 Mitt emellan lexikon och onomastikon

Gustafsson (2016) påpekar att vissa binamn är svåra att kategorisera, och att det därför är nödvändigt med en mellankategori då man sorterar binamnen utgående från deras källa. Jag stötte på samma behov i denna studie, och har därför valt att använda samma

fördelning som Gustafsson (2016) när det gäller sorteringen av binamnens språkliga material. I kategorin ingår 16 binamn från binamnsmaterialet.

Sådana namn som placerats i denna kategori är bland annat sammansatta binamn där det ena ledet är härlett ur lexikonet och det andra ur onomastikonet. Exempel på sådana binamn är *Meckanmurklan* (k) och *Lotteklotte* (k). Vissa binamn har lika delar av lexikal och onomastisk semantik. Så är fallet med till exempel *Bamse* (k), *Missi* (k) och *Abbedissan* (k), vilket är varför de placerats i mitt emellan-kategorin. Binamnet *Bamse* kan, som redan nämntes, ha tagit materialet från namnet på en seriefigur och/eller från det homonyma substantivet, vilket är varför namnet grupperats i mitt emellan-kategorin. Enligt binamnsbäraren *Missi* (k) är källan till binamnet något oklar och kan antingen komma från namnet på en katt som bar samma namn, eller också vara inspirerat av det engelskspråkiga binamnet ”Missy” som i vissa fall härleds ur engelskans lexikon, det vill säga ur epitetet ”miss”. *Abbedissan* ser till sin språkdräkt ut som ett binamn som hämtat materialet endast från lexikonet, men namnbäraren uppger att binamnet är ett ”lärarnamn” och att ”lärarnamnet kom av att tidigare lärare hette Aba respektive Abe”. Jag antar det här har varit fråga om någon form av binamnsmaterial som gått i arv från lärare till deras efterträdare.

På liknande sätt var det svårt att kategorisera källorna till binamnen *Offer* (m) från Christoffer och/eller offer samt *Memma* (k) från Emma och/eller memma som antingen onomastikon eller lexikon. *Offer* är svårplacerat på grund av språkdräkten som har en lexikal innebörd, samtidigt som man kunde se binamnet som en avsnoppad förkortning av förnamnet. Binamnets källa är grovt taget onomastikonet, men frågan är om sammanträffandet med förkortningens lexikala innebörd också inverkat på binamnsbildningen. Av samma orsak placeras binamnet *Memma* i mellankategorin. Binamnen *Abbedissan*, *Offer* och *Memma* visar ändå att språkdräkten i sig inte kan avslöja binamnets källa. Ibland kan ett härlett namn bilda ett binamn som är utformat som ett lexikalt uttryck.

Det kortstaviga *Hena* (m) är en kombination av avledning och rim. Binamnet lär enligt namnbärarens kommentar ha uppstått av att det rimmar med det finska/finlandssvenska slanguttrycket ”vena” (sv. vänta). Det är svårt både för namnbäraren och för mig att avgöra vilken källa som väger mest, och därför placerar sig namnet någonstans mellan onomastikon och lexikon.

Också binamn som ursprungligen varit uttalslättnader för små barn kan hamna i mitt emellan-kategorin. Exemplet *Titti* (k) illustrerar detta bäst då binamnet inte har något samband med varken namnbärarens officiella namn eller ett lexikalt ord. Det går alltså inte att avgöra om namnet har sin källa i onomastikonet eller lexikonet.

4.2 Binamnens bildningssätt

I detta kapitel presenteras analysen av binamnens bildningssätt. Detta innebär att jag avgör om binamnet är *bildat av eller till* ett annat namn eller ett lexikalt ord, om binamnet bildats genom *association*, om binamnet bildats av *initialer* eller om binamnet har *utländsk influens*. Vad gäller placeringen av binamnen i kategorin *bildat av eller till* namn eller ord samt kategorin *association* har jag valt att inte placera några binamn i bägge kategorier. Det här gör jag för att åskådliggöra en tydligare skillnad mellan binamnsbildningarna. Exempelvis är binamnet *Mande* en association till binamnet *Mandis*, samtidigt som man kan motivera att det också är en bildning av förnamnet Amanda. Ett sådant bedömningskriterium skapar inte lika distinkta kategorier och därför har jag valt att endast kategorisera binamn som *Mande* i gruppen *association*. *Hypokorismerna* har här valts att brytas ut till en egen underordnad kategori, som består av binamn från kategorierna *utländsk influens*, *bildning av eller till* (ett namn eller ord) och av binamn bildade genom *association*. Orsaken till detta är att hypokorismerna fungerar som underlag för analysen i kapitel 4.3.4. Kategoriernas förhållande till varandra illustreras i bild 2.

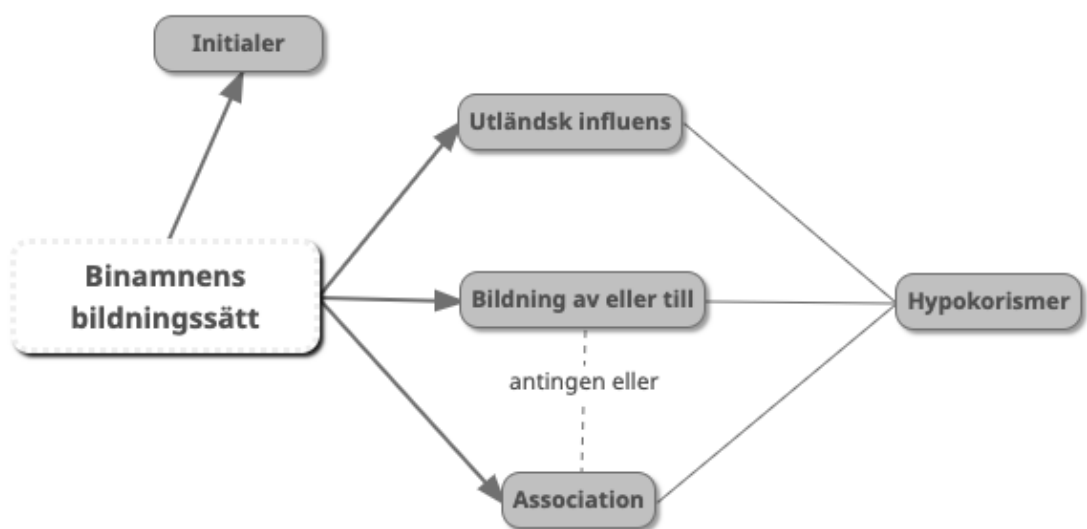

Bild 2. Kategorisering av binamnens bildningssätt och kategoriernas inbördes förhållande till varandra.

4.2.1 Bildning av eller till

I denna kategori placerar sig binamn härledda från namn eller lexikala uttryck. I denna kategori ingick 145 av 210 binamn, vilket utgör 69,05 procent av binamnen. Detta tyder på att bildningssättet är mycket vanligt. Av dessa binamn var endast fyra binamn härledda ur lexikonet: Kisse (k) från ”kissekatt”, Gulle (k) som är etablerat som generell ömhetsbetygelse i Svenskfinland och som torde ha sin källa i ”guld” (SAOB, 1929) men se även S. Eliassons omdöme i kapitel 2.3.1, Grisse (k) från ”gris”, Choko (k) från ”choklad” och Brallis (m) från ”bralla”. Detta innebär att endast 2,76 procent av binamnen bildade till eller av ett annat uttryck är bildade av lexikala ord.

Binamnen i denna kategori kan vara förkortningar, avledningar eller andra typer av smekformer. De finlandssvenska binamnen kan följa det rikssvenska mönstret för bildningar av hypokorismer enligt Riads modell (2002a) eller ha en språkdräkt som både till sin stavning och sin fonetik avslöjar finska inslag. I binamn som visar finska tendenser är det vanligast att svensk och finsk binamnsbildning kombineras med varandra. Exempel på hypokorismer presenteras närmare i kapitel 4.2.2 och de finska och finlandssvenska inslagen presenteras i kapitel 4.3.

Binamn som bildas till eller av ett annat namn kan ha en ändelse fogad till stammen: *Vicke (k)*, *Malle (k)*, *Lydde (k)*, *Vivi (k)*, *Bettan (k)*, *Kattis (k)*, *Mirre (k)*, *Hena (m)* *Hencka (m)*, *Janko (m)*, *Jacke (m)*, *Stefi (m)*, *Tobbe (m)*, *Robban (m)*, *Lukke (m)*. Sådana svenska ändelser som återkommer i materialet är -e, -i, -an, -is, -a, -ka och -o. En avvikande ändelse som inte verkar komma från finskan är ändelsen -us som finns i binamnet *Ockus (m)*. Här kan det vara fråga om en rent finlandssvensk företeelse, eller så kan ändelsen vara inlånad från till exempel latin, men jag kan inte bekräfta etymologin.

Binamnen kan också sakna ändelse, så som i binamnen *Sanna (k)*, *Mima (k)*, *Fia (k)*, *Gitta (k)*, *Kotte (n)*, *Lotta (k)*, *Hanna (k)*. Orsaken till att binamnen i denna kategori saknar ändelse är att binamnen är förkortningar, det vill säga att binamnet i sin helhet en del av grundnamnet. Exempelen *Sanna* från *Susanna* och *Kotte* från *Kottelin* illustrerar detta. Orsaken kan också vara att binamnen återanvänder vokalljud från grundnamnet så att det ter sig som om det är fråga om en ändelse, men ljudet är de facto härlett ifrån grundnamnet. Så är fallet i binamnen *Mima* (från *Mirjam*) och *Cizi* (från *Cecilia*).

I det finlandssvenska binamnsmaterialet är det föga överraskande att det förekommer binamnsbildningar som inte följer det svenska binamnsbildningsmönstret, utan det finska.

Linkku (k) respektive *Lissu* (k) är till exempel bildade av de svenska förnamnen Linnea (som visserligen vunnit mark på finskt håll) respektive Lisbeth, men har ändå tagit en binamnsform som dels bär finska binamnsändelser, dels följer finsk stavning. En del av binamnsbärarna har både en finsk/finlandssvensk och en rikssvensk variant av sitt binamn. Då förnamnet Gabrielle bildar det kortstaviga *Gabi* (k) i Finland, blir det *Gabban* i Sverige. *Pati* (från Patricia) fungerar inte heller i Sverige på grund av kortstavigheten, och förnamnet omvandlas till *Patte* bland rikssvenskar. Den senare binamnsbäraren känner sig dock inte bekväm med den rikssvenska versionen och föredrar att presentera sig med sitt förnamn i Sverige. Binamnen *Sussi*, *Sanna* och *Suski* är enligt binamnsbäraren exempel på hur det förutom en finsk (*Suski*) och en svensk (*Sanna*) variant av binamnet också kan finnas en version som föredras i en finlandssvensk kontext (*Sussi*). Jag kan inte dra någon slutsats av ifall det finns en regional preferens gällande finlandssvenska och rikssvenska avledningsvarianter, men det är en intressant iakttagelse av binamnsbäraren. *Sussi* är ändå en legitim bildning till Susanna även på rikssvenska.

Förutom avledningar finns det exempel på bildning genom kopiering eller reduplikation av stavelser. Hit räknas en del av de binamn som bildats genom uttalslättnader, ofta av ett äldre syskon som inte uppnått sin fullständiga talförmåga. *Nenni* och *Ninni*, båda bildade av förnamnet Jennifer, är exempel på reduplikation. I binamnet *Mima* (från Mirjam) är det snarare fråga om kopiering. Bland uttalslättnaderna finns även binamn som helt saknar konsonanter (*Ia* från Catarina) men här är det också fråga om någon typ av kopiering.

4.2.2 Hypokorismer

Binamn som följer kriteriet att vara tvåstaviga och ha betoningen på första stavelsen har kategoriserats som hypokorismer. Med andra ord faller enstaviga binamn (så som *Jes* [k] eller *Soph* [k]) eller binamnsavledningar med tre eller fler stavelser (*Joppeli* [k] eller *Lill-Bergström* [k]) utanför hypokorismkategorin. Även binamn som avletts från lexikala uttryck är uteslutna för att försäkra att inga lexikala avledningar smugit sig in bland namnavledningarna.

Sammanlagt 151 binamn har klassificerats som hypokorismer, och i ett binamnsmaterial på 210 namn tyder detta på att bildningsmönstret med två stavelser är populärt i finlandssvenska sammanhang. Binamn som är bildade som hypokorismer återfinns till stor del även i kategorierna bildat av eller till ett annat namn och association. I teorin hade hypokorismer även kunnat förekomma i kategorin initialbildningar, men i praktiken finns det inga belägg för sådana namn i materialet.

Kategorin hypokorismer skulle enligt Riads kriterier (2002a) begränsas till sådana binamn som endast har ett artikulationsställe i det mediala konsonantklustret (se kapitel 2.3.5), men denna regel har jag bestämt mig för att avvika ifrån, för att kunna utnyttja kategorin i min analys av mediala konsonantkluster i kapitel 4.3.4. Detta är också orsaken till att jag på denna punkt avviker från Gustafssons modell (2016) med fyra kategorier för bildningssätt, och istället lägger till hypokorismerna som en femte kategori.

Hypokorismerna i materialet är allt som oftast bildade enligt det prosodiska mönstret [KVK:V], det vill säga med kort vokal i första stavelsen åtföljt av lång konsonant. Binamnen *Vicke* (av Victoria) och *Bettan* (av Bettina) följer bland annat detta mönster och kan sägas vara avledningar där grundnamnets första stavelse återvunnits i binamnet. Också binamn där två stavelser återvinns godkänns som hypokorismer, bara de följer det prosodiska mönstret. *Lotta* (från Charlotta) och *Gitta* (från Birgitta) är exempel på detta. En tredje kategori är de binamn där en stavelse redupliceras, det vill säga återvinns, upprepade gånger i binamnet: *Mimmi* (från Maria) eller *Titti* (från Antonia) är exempel på detta.

Ett annat prosodiskt mönster som är giltigt för de svenska hypokorismerna är [KV:KV]. Här är alltså den första vokalen lång medan den åtföljande konsonanten är kort. Endast en marginell andel av hypokorismerna följer detta mönster, men bland binamnen kan nämnas *Vivi* (från Viveca) och *Gobo* (m). Vad som dock är vanligare i det finlandssvenska materialet är att binamnen som inte har en lång konsonant i mitten av binamnen uttalas *kortstavigt*. Detta fenomen presenteras som en del av de finska tendenserna i kapitel 4.3.5.

Andra tvåstaviga binamn som räknats in i hypokorismkategorin är de som börjar med vokal, alternativt saknar medialt konsonantkluster. Sådana binamn är bland annat *Offer* (m), *Ela* (k), *Ia* (k) och *Fia* (k). Riad (2002a) tar inte ställning till om binamn som saknar medial konsonant ingår i hypokorismerna, men i denna avhandling gör de det. Gustafssons binamnsmaterial (2016) visar att binamn som saknar initial eller medial konsonant inte är någonting avvikande i svenska binamnsbildningar.

4.2.3 Associativ bildning

Vissa binamn i det finlandssvenska materialet har uppkommit genom associationer som baserar sig på namnbärandens andra binamn. En av informanterna räknade upp en hel sådan kedja av binamn: *Jenkki*, *Jenkka*, *Lenkkari*, *Jenkkispenkkis*, *Jen*, *Jenna*, *Jenni* (k). Namnen bildas utifrån varandra och genom olika strategier. Rim eller assonans, byte av

ändelse, avkortning och annan typ av avledning är exempel på hur associationskedjorna bildas. Vissa binamn som följer den typiska binamnsbildningen tar ett associativt binamn, till exempel blir binamnet Hanna *Hänz* (k), Milla blir *Millzu* (k) och Becca *Bex* (k). Orsaken till detta kan eventuellt vara att binamnsbäraren ytterligare behöver individualiseras. Den okonventionella stavningen i de tre exemplen här ovanför tyder kanske på att man vill att binamnet anpassar sig till flerspråkiga miljöer, där engelska oftast står högst i kurs och därmed blir en språklig komponent.

4.2.4 Initialbildningar

Endast ett namn kan möjligen vara bildat av initialer, binamnet *Jay* (m). Binamnet är härlett ur namnet Jakob, men verkar också vara del av en längre namnassociationskedja. Förutom *Jay* bär binamnsbäraren också binamnen *Jacke*, *Jaakoppi* och *Jaykoppi*, vilket kunde tyda på att namnet fötts ur de andra namnen. Det här nämner dock inte namnbäraren, vilket gör namnet svårt att placera. Det materialet bevisligen pekar på är att binamnsbildning genom initialförkortningar inte förekommer i någon nämnvärd utsträckning i finlandssvensk binamnsbildning.

4.2.5 Utländsk influens

I vissa fall har namnbäraren uppgett att binamnet har en utländsk influens. I min analys inkluderas enbart sådana binamn som influerats av andra språk än svenska och finska i denna kategori, eftersom de finska influenserna är utbrutna i en egen kategori (se följande kapitel 4.3). Binamnen *Sofy/Såofi* (k), *Cake* (m), *Soph* (k) och *Julie* (k) med franskspråkigt uttal, kan konstateras ha utländska influenser utgående från informanternas kommentarer. Om binamnets språkdräkt inte följer konventionell svensk eller finsk stavning kunde man anta att binamn så som *Hänz* (k), *Cizi* (k) och *Bex* (k) bär utländska influenser.

Utöver detta finns det rena namn- eller lexikonuttryck på andra språk som utnyttjats för binamnsbildningen. Här kan bland annat binamnen *Kikiblaun* (k), *Comfort* (k) och *James* (k) lyftas fram.

4.3 Finska eller finlandssvenska särdrag i binamnen

De finlandssvenska binamnen avviker från de rikssvenska på flera olika punkter. Materialet i sig avslöjar fenomen som uppstått av finskans influens eller av finlandssvenskans särdrag. Sammanlagt 70 binamn uppvisar någon form av finsk eller

finlandssvensk tendens baserat på de särdrag som här synas. De kvantitativa resultaten av särdragen i de enskilda kategorierna är delvis inexakta på grund av utebliven information, vilket är varför dessa resultat anges som ungefärliga. De särdrag som tyder på finska eller finlandssvenska tendenser är fördelade i fem kategorier som illustreras i bild 3.

Bild 3. Kategorisering av finska eller finlandssvenska särdrag i binamnen.

De binamn som har en finsk namn- eller binamnsform placeras i kategorin *inslag av finska namn*. Under 20 namn ingår i denna kategori. Kategorin presenteras i följande avsnitt, kapitel 4.3.1. Kategorin *inslag av finska lexikala ord* består av binamn som antingen har sin källa i finskans lexikon eller som är homonyma med (och uttalas som) finska appellativ. I praktiken innebär detta att både binamn som är homonyma med finska appellativ (till exempel *Masu* [k]) och binamn med finska ord som källa (till exempel *Raskis* [m]) placeras i denna kategori. Resonemanget kring binamnens placering i denna kategori presenteras närmare i 4.3.2. Sammanlagt 10 binamn har placerats i denna kategori.

I materialet finns 32 binamn som bär eller verkar bära finska binamnsändelser och därmed har placerats i kategorin *finsk ändelse*. De binamn som ingår i kategorin för binamn som har *två artikulationsställen i medialt konsonantkluster* är plockade från de hypokoristiska

binamnen. Sammanlagt har 31 binamn med mediala konsonantkluster studerats närmare. *Kortstaviga* binamn placeras i den återstående särdragskategorin och är 25 till antalet.

4.3.1 Inslag av finska namn

I materialet finns det exempel på binamn som är regelrätta finska personnamn som går att finna i den finska namnlängden. Sådana binamn är exempelvis *Sohvi* (k), *Lissu* (k), *Sanntu* (k), *Jaakoppi* (m), och *Annu* (k). En del namn överlappar den finska och svenska namnkategorin och kan fungera som officiellt personnamn på båda språken. Dessa namn har inte placerats i denna kategori men kan nämnas i detta sammanhang för jämförelsens skull. Exempel på binamn som är etablerade personnamn i båda språken är följande binamn som händelsevis alla bärs av kvinnor: *Ina*, *Ida*, *Mia*, *Tina*, *Tilda*, *Lotta*, *Jenna*, *Jenni*, *Hanna*, *Anni*, *Sanna* och *Milla*. Här har stavningen inte tagits i beaktande (på finska stavas lång vokal med två bokstäver och på svenska är det vanligt med ett finalt -y där man på finska skriver med -i).

Många binamn verkar också platsa i ett generellt finskt binamnsonomastikon. Binamnen *Suski* (k), *Ansku* (k) och *Krisse* (k) är sådana binamnsformer jag misstänker ingår i ett sådant onomastikon. Jag kan endast bekräfta antagandet utgående från egna erfarenheter och från faktumet att nyhetsartiklar, bloggtexter och dylikt på internet handlar om eller är skrivna av personer som bär ovannämnda binamn. De verkar alltså vara etablerade binamn även om de inte förekommit belägg på dem i det teoretiska ramverket för denna avhandling.

4.3.2 Inslag av finska lexikala ord

Binamn som tydligt är härledda ur ett finskt ord eller där binamnet är homonymt med ett finskt appellativ hör till denna kategori. Ett exempel på det senare är binamnet *Lenkkari* (k) som är en etablerad avledning av finskans ”lenkkitosu” (sv. ”gympadoja”, gymnastiksko). Materialet innehåller få binamn av detta slag. Binamn som *Masu* (k) är också en homonym till ett appellativ, då det finska substantivet ’masu’ betyder mage på barnspråk. Här uppger dock namnbäraren att binamnet är härlett ur förnamnet, vilket innebär att binamnets källa inte har någonting med magar att göra. Bildningen följer typisk finsk binamnsbildning, och det är främst ett sammanträffande att namnformen är homonym med det lexikala uttrycket.

I denna kategori placeras även binamn vars källa är i det finska lexikonet. Ett exempel på detta är binamnet *Raskis* (m) vars källa enligt binamnsbäraren är 'roskis'. 'Roskis' är ett talspråkligt finskt uttryck för papperskorg eller sophink. Eftersom 'roskis' är en etablerad finlandism som bland annat kan slås upp i Finlandssvensk ordbok (2016) kunde man eventuellt tänka sig att binamnet bär tydliga finlandssvenska influenser, snarare än att det blivit direkt påverkat av finskan.

Ett intressant fenomen som de finlandssvenska binamnen belyser är sådana komplexa ordöverföringar mellan finska och svenska som sker i binamnsbildningen. Binamnet *Krono* /*kru:nu*/ har enligt namnbärarens utsago bildats av ett feluttal av det officiella förnamnet Rune. Det finska uttalet blev någonting som lät som "Ruunu" /*ru:nu*/ vilket är ett ålderdomligt sätt att på finska uttala krona på (både valutan och huvudbonaden). Härav bildades binamnet *Krono*, som är ett tydligt exempel på vilka vägar binamnsbildningen kan gå i en tvåspråkig miljö. Om binamnet *Krono* härletts från det finska eller svenska ordet för "krona" kan man bara spekulera kring, och vidare kan man också diskutera hur låneord mellan svenska och finska alls kan studeras i en analys av finlandssvenska binamns språkliga källa. I denna analys väljer jag, trots ett resonemang som belyser problematiken i avgörandet av binamnets källa, att konstatera att binamnet *Krono* bär finska influenser, och att det kan härledas till ett finskt ord.

Binamnen kan också vara sammansättningar med två led varav det ena ledet är bildat ur ett finskt lexikalt ord. Binamnen *Jenkkispenkkis* (k) och *Millu-Pillu* (k) är de binamn som representerar detta fenomen.

4.3.3 Finska ändelser

Både rikssvenska och finska binamn kan bära ändelser. En del av dessa ändelser finns i båda språken och därför går det inte alltid att avgöra deras språkliga tillhörighet. Ändelserna -a och -e har uteslutits som ändelse som tyder på finsk influens. Ändelsen -i förekommer också i både finska och svenska och har uteslutits ur särdragsanalysen, men många av de binamn som bär ändelsen -i kan uppvisa finska tendenser på annat sätt. *Suski* (k), *Sohvi* (k), *Leeppi* (k), *Jenkki* (k) liksom det kortstaviga *Kaki* (m) visar till exempel utgående från språkdräkten och uttalet att det i dessa binamn är fråga om ett finskt fenomen.

En underkategori till binamnen med ändelsen -i är de som tar ändelsen -li. *Annuli* och *Joppeli* förekommer bland binamnen som bärs av kvinnor. Suffixet -li kan finnas i slutet

av etablerade finska namn, till exempel i kvinnonamnen *Anneli* bildat av Anne och *Kerttuli* bildat av Kerttu. Dessa namn är tagna från den finska namnlängden (Helsingfors universitet 2014). Ändelsen -li har en diminutiv funktion och verkar fogas till namnstammar i finlandssvensk namnbildning. Exempelen tagna ur materialet är härledda från svenska, alternativt tvåspråkiga, namn (Anna respektive Johanna med svenskt o) och stammen har omvandlats till finska motsvarigheter (*Annu-* respektive *Juppe-*).

Även om ändelsen -o förekommer i rikssvenska avledningar (Riad, 2002a) så är den inte lika vanlig i rikssvensk binamnsbildning som den är i finsk, där ändelsen stavas med u. *Annu*, *Kerttu*, *Maiju* och *Terttu* är exempel på hur ändelsen tar sig uttryck i finska kvinnonamn, medan *Arttu*, *Eetu*, *Hannu* och *Manu* visar att ändelsen också finns i mansnamn (Helsingfors universitet 2014). I materialet stöter vi på följande binamn som följer samma namnmönster: *Annu* (k), *Ansku* (k), *Kisu* (k), *Lissu* (k), *Linkku* (k), *Mandu* (k), *Jusku* (k), *Lotschu* (k), *Santtu* (k), *Jonttu* (k), *Vallu* (k), *Millzu* (k) och *Millu-Pillu* (k) förekommer bland de kvinnliga binamnsbärarna, *Juju* (m), *Valttu* (m) och *Valtsu* (m) bland de manliga. Binamnet *Migu* (m) är enligt namnbäraren eventuellt en förkortning av Miguel, vilket skulle innebära att den finala stavelsen i själva verket ingick i grundnamnet. Här undrar jag dock om inte faktumet att namnet passar in i finsk binamnsbildning implicit inverkat på binamnets uppkomst och etablering. Underkategorier till ändelsen -u i materialet är -sku, -kku, -schu och -zu, som uttalas /tsu/ på finska.

Ändelsen /u/ stavad o finns också bland de finlandssvenska binamnen., bland annat i binamnen *Janko* (m) och *Antto* (k). Dels kan binamnens övriga karaktär påverka valet av ändelse, det vill säga vilket språks onomastikon eller lexikon binamnet har som källa, dels kan den språkliga kontexten informanten befinner sig i avgöra hur namnet stavas. Ändelsen -/u/ kan användas relativt flitigt i finlandssvenskt binamnsbruk eftersom den fungerar fonetiskt både på finska och svenska. Stavningen kan alltså belysa sociolingvistiska aspekter av binamnsbruket.

Ändelsen -is förekommer också i både den svenska och den finska binamnsbildningen. Ändelsen förekommer i såväl finskinfluerade binamn så som *Jenkkispenkkis* (k), som i binamn som följer svensk binamnsbildning (som för övrigt inte kategoriserats som binamn med finsk ändelse): *Kattis* (k) och *Brallis* (m). *Raskis* (m) präglas av ändelsen -is, men eftersom namnets källa är ”roskis” (sv. soptunna) inser man att ändelsen återvunnits från grundordet. Frågan som återstår är om detta över huvud taget är en binamnsändelse.

Grundordets ändelse är oavsett svaret finsk. I vissa fall går det inte att avgöra om det är den svenska eller finska ändelsen, eller rent av en kombination, som präglar binamnen. *Mandis* (k) är exempel på detta.

Andra ändelser som påvisar finskt inflytande finns i binamnen *Jensppa* (k), *Miisetti* (k) samt *Heidukka* (k). Det intressanta med binamnet *Miisetti* är att namnet är en finsk variant av ett annat binamn *Mison*. Här har namnbildaren valt att översätta den dialektala ändelsen -on (en version av ändelsen -en) till -(e)tti.

4.3.4 Två artikulationsställen i mediala konsonantkluster

Mediala konsonantkluster behöver inte nödvändigtvis indikera att det är fråga om finlandssvensk binamnsbildning, men de är värda att studera eftersom rikssvensk binamnsbildning har strikta krav på hur dessa förekommer i hypokorismer. I den rikssvenska binamnsbildningen förekommer konsonantkluster endast om konsonantklustret har ett artikulationsställe, vilket i teorin innebär att den andra konsonanten i klustret är en tonlös obstruent. Ett medialt konsonantkluster kan vara en indikator på att binamnet avviker från den rikssvenska binamnsbildningen eftersom det är möjligt att konsonanterna inte har ett gemensamt artikulationsställe.

I analysen har jag valt att uppmärksamma samtliga konsonantkluster som står i medial position i materialets hypokorismer. Konsonantkluster som inleder eller avslutar ett binamn är därmed uteslutna. I denna del av analysen tittar jag enbart på de binamn som placerats i kategorin hypokorismer för att utesluta konsonantkluster i binamn med tydlig lexikal influens (som i exempelvis *Meckimurklan*). Detta beror på att de hypokoristiska binamnen är mycket mindre benägna att återvinna konsonantkluster än vad appellativistiska avledningar (*vaktmästare* > *vaktis*) är (Riad 2002a, s. 4).

Materialet avslöjar inte om det förekommer assimilation eller supradentalisering i uttalet av konsonantklustret, men för den här undersökningens del kan detta bortses ifrån. Istället riktas fokus speciellt på den andra konsonanten i klustret och sambandet mellan konsonantkluster och språkinfluens. Mediala konsonantkluster förekommer givetvis i både finska och svenska uttryck, men den svenska binamnsbildningen ställer andra krav än den finska på hur klustren ser ut i hypokorismerna.

Konsonantklustret /sk/ indikerar att binamnet bär finska tendenser. En binamnsbärare uppger att binamnen *Sussi* och *Sanna* är gångbara i svenskspråkiga sammanhang, medan

Suski (k) inte är det. Orsaken till detta kan förklaras med att *Suski* har två artikulationsställen i det mediala konsonantklustret. Sk-klustret i medial position förekommer också i binamnen *Ansku* (k), *Jusku* (k) och *Raskis* (m) och vi kan även med visst förbehåll räkna in *Lotschku* (k) i denna grupp. Alla dessa binamn bryter mot svensk binamnsbildning, och här är det finskan som möjliggör binamnsformerna, även om det vid binamnet *Lotschku* förmodligen inte enbart är fråga om finsk influens. Svenskans fonologi tillåter visserligen konsonantklustret /sk/ i medial position (jämför ord som åska, viska, aska med flera) men klustret förekommer inte omarkerat i binamnsbildningen. Finlandssvenska binamn kan innehålla mediala konsonantkluster, och klustret är då troligen omarkerat eller finskt.

Konsonantklustret /nt/ förekommer i svensk binamnsbildning då grundnamnet innehåller /nd/ (Riad 2002a, s. 24). I det finlandssvenska binamnsmaterialet finns det en hypokorismbildning som följer denna bildning, nämligen binamnet *Santtu* (k) bildat av efternamnet Sandelin. Konsonantklustret /nt/ förekommer även i binamnet *Santtu* (k) bildat av Satu, samt i binamnen *Jonttu* (k), *Jontte* (k) och *Antto* (k). Binamnen *Jonttu* och *Jontte* har uppstått genom association av binamnet *Santtu* bildat av Satu. Samtliga binamn som innehåller klustret /nt/ uppvisar finska eller finlandssvenska tendenser eftersom finlandssvenskarna har en benägenhet att förlänga obstruenten i ett medialt kluster (Kuronen & Leinonen 2000), och uttalet har präglat stavningen. Stavningen av ändelsen -u i binamnen *Santtu* och *Jonttu* avslöjar också finskt inflytande.

Binamnen med medialt /nk/ tenderar att uttalas enligt samma mönster som klustret /nt/. Obstruenten blir något förlängd på finlandssvenska och följer finskt eller finlandssvenskt uttal. I de finlandssvenska binamnen syns förlängningen ibland i stavningen, ibland inte: *Hencka* (m), *Jenkki* (k), *Jenkka* (k), *Linkku* (k), *Antto* (k) respektive *Janko* (m) och *Anka* (k).

Övriga konsonantkluster som förekommer i materialet är enskilda företeelser. *Jenspaa* (k) med sitt kluster /nsp/ ter sig som en finsk företeelse på grund av stavningen som indikerar en förlängd obstruent. Här kan man fråga sig var gränsen mellan konsonantkluster (det vill säga avledningsstam) och ändelse går, och om de ska behandlas som ett enda kluster eller inte. I och med att binamnet är härlett ur grundnamnet Jenny kan man förutsätta att -spaa är en ändelse, förmodligen en finsk sådan i och med att det finns belegg för ändelsen -ppa bland finska binamn (Saarelma-Paukkaja 2017). Här måste man ändå fråga sig om binamnsändelsens kluster ska analyseras på samma sätt som ett

medialt konsonantkluster? Det här förhåller sig inte Riad (2002a) till och binamnsändelser som innehåller kluster förekommer inte heller i hans material. Om klustret behandlas som ett medialt konsonantkluster kan man ändå konstatera att det bryter mot villkoret om endast ett artikulationsställe.

I binamnen *Millzu* (k) och *Valtsu* (m) är det mediala konsonantklustret (eller klustret som bildas av avledningsstammen och binamnsändelsen) också tre konsonantljud långt – /lts/. Saarelma-Paukkaja (2017) lyfter fram *Valtsu* som en bildning till namnet Valtteri, medan det i det finlandssvenska materialet är fråga om en bildning till namnet Valdemar. Binamnet *Valtsu* används enligt binamnsbäraren i finskspråkiga sammanhang, och kan ha bildats associativt ur ett annat av informantens binamn – *Valttu* – därifrån man eventuellt plockat stammen till *Valtsu*. En annan förklaring är att man i det finskspråkiga sammanhanget tytt sig till ett finskspråkigt binamnsonomastikon och plockat därifrån en till förnamnet passande hypokorism. Oavsett hur bildningen har gått till så verkar det vara fråga om en finsk tendens då binamnet *Millzu* – som är bildat från Milla – avslöjar att konsonantklustret och ändelsen även fogas till andra namnstammar. Konsonantklustret kan utifrån denna teori de facto vara en del av ändelsen *-tsu*. Ett finskt bildningsmönster är det ändå definitivt fråga om eftersom konsonantljuden /l/, /t/ och /s/ inte delar artikulationsställe.

Konsonantklustret /nd/ förekommer i tre binamn i det finlandssvenska materialet, nämligen i *Mandu*, *Mandis* och *Mande* (alla härledda ur Amanda). Här är det fråga om två olika artikulationsställena, och enligt Riads mönster (2002a) skulle man i rikssvenska gärna introducera ett /t/ tillsammans med /n/ – dels för att skapa nasalassimilation och dels för att göra obstruenten tonlös. Mitt språköra säger mig att det är någonting finskt över dessa tre binamnsformer, men jag är inte heller villig att godta *Manto, *Mantis eller *Mante som legitima svenska hypokoristiska binamnsformer. Vad det är fråga om här kunde vara föremål för vidare studier.

Eventuellt hänger ovanstående fenomen ihop med följande. Klustret /ld/ förekommer i binamnen *Tilda* (k) och *Valde* (m). Båda dessa binamn är avkortade versioner av förnamn (Matilda respektive Valdemar), vilket inte gör att de inte följer avledningsprinciperna för hypokorismer. Möjligtvis kan det vara så att man i Svenskfinland tenderar att lämna kvar konsonantkluster från grundnamnet, vilket i sin tur skulle tyda på att två artikulationsställena inte upplevs markerat i finlandssvensk binamnsbildning. Konsonantklustret kan också leva kvar i binamnet eftersom det inte nödvändigtvis är

fråga om avledningar, utan endast förkortningar av förnamnen. Väljer man att inte se på dessa binamn som hypokorismer kan man inte heller diskutera konsonantklustrets förekomst.

Andra enstaka belägg på mediala konsonantkluster förekommer i binamnen *Gabri* (k), *Sohvi* (k), *Majsen* (k), *Bimbi* (k) och *Christo* (m). Binamnet *Gabri* är bildat i en spanskspråkig omgivning och följer därför binamnsbildning som inte är av betydelse för denna undersökning. Konsonantklustret /hv/ i *Sohvi* förklaras i sin tur av att binamnet egentligen inte är en hypokorism utan en förfinskad version av namnet Sofia. Klustret /js/ i binamnet *Majsen* uppfyller inte villkoret för ett artikulationsställe, men kan ändå vara en legitim hypokorism enligt det rikssvenska bildningsmönstret. Här har klustret förmodligen uppstått genom att avledningsstammen kombinerats med en variant av den svenska binamnsändelsen -san (jämför med *Majsan* i kapitel 2.3.3) som börjar med ett konsonantljud. Även om binamnsändelser som börjar med konsonantljud verkar vara vanligare i finsk binamnsbildning vill jag ändå utesluta antagandet om att *Majsen* skulle vara ett resultat av finskt inflytande.

Varför klustret /mb/ förekommer i binamnet *Bimbi* (k) är något av en gåta. Klustret har endast ett artikulationsställe i och med att både /m/ och /b/ artikuleras labialt. Den andra vokalen i klustret är däremot tonad, vilket bryter mot ett av bildningsvillkoren. Orsaken till att man bryter mot villkoret kan bero på att man eftersträvar likadan artikulation i den initiala och den mediala konsonanten. Binamnet kan också vara bildat genom någon slags reduplikation, men det förklarar inte varför det finns ett kluster i binamnet. Följer man det rikssvenska mönstret hade det reduplicerade *Bibbi* varit ett mer förväntat resultat, och i och med att grundnamnet är Barita hade även *Bitta* eller dylikt varit möjligt. Trots att binamnet bryter mot det rikssvenska mönstret beror det knappast på finskt inflytande. Detta motiverar jag med att den mjuka vokalen /b/ är något främmande i finska och ofta omvandlas till motsvarande klusil – /p/ (jämför Suomi 2006).

Det sista klustret med två artikulationsstället finns i binamnet *Christo* (m), det vill säga klustret /st/. I detta binamn kan klustret förklaras med att binamnet är en avsnoppad version av grundnamnet Christoffer och att klustret helt enkelt återvinns i binamnet. Klustret kan ha med finskans inflytande att göra, men det är svårt att dra några slutsatser då det bland hypokorismerna endast finns ett belägg av detta konsonantkluster.

4.3.5 Kortstavighet

I det finlandssvenska binamnsmaterialiet ingår 25 binamn som uttalas enligt det prosodiska mönstret [KVKV] och på så vis bryter mot svenskans krav på att betonad stavelse måste innehålla ett långt ljud, som i praktiken antingen innebär lång första vokal eller lång konsonant i medial position. Många binamnsbärare är medvetna om att deras kortstaviga binamn inte är gångbara i rikssvenska sammanhang. *Gabi* (k) kommenterar att hon blir kallad för *Gabban* bland svenskar. *Pati* (k) använder däremot sitt förnamn i svenska sammanhang. Hon kommenterar:

- (1) ”När jag bodde i Sverige ett år märkte jag att Pati inte alls fungerar eftersom det blev ”Patti”. Där använde jag därför bara Patricia.”

Andra exempel på kortstaviga binamn är bland annat *Mägi*, *Kiti*, *Kisu*, *Kata*, *Johi*, *Cata*, *Titi*, *Masu*, *Jopa*, *Kati*, *Kadi* och *Mici* bland de kvinnliga binamnsbärarna och *Kaki*, *Hena*, *Pada*, *Sebe*, *Mide* och *Migu* bland de manliga binamnsbärarna. Kortstavigheten förekommer i binamn som bärs av personer som lever ett relativt tvåspråkigt (svensk-finskt) liv, men också av sådana vars liv är starkt enspråkigt svenskt. Dessa personer använder finska endast i enstaka situationer. Ur detta kan vi dra slutsatsen att den finlandssvenska kortstavigheten även är en etablerad del av den finlandssvensk binamnsfonetiken.

De finlandssvenska binamnen karakteriseras bland annat av sådana särdrag som i detta kapitel har studerats. Eftersom analysen baserar sig på ett material som inte till alla delar varit helt fullständigt finns det skäl att sammanfatta resultatet med ett viss förbehåll. I kapitel 5 summeras därför studiens resultat i form av en diskussion som baserar sig på innehållet i kapitel 2, 3 och 4.

5 Diskussion

I detta kapitel besvarar jag de forskningsfrågor som ställdes i början av avhandlingen (se kapitel 1.2). Jag inleder med att diskutera undersökningens metod och validitet, och fortsätter sedan med att redogöra för de slutsatser man kan dra om finlandssvenska binamn. Avslutningsvis diskuterar jag sådana aspekter som denna studie inte tagit upp och blickar även framåt för att diskutera den finlandssvenska binamnsforskningens framtid och fortsatta forskningsområden.

5.1 Metod- och resultatkritik

Även om metoden lämpat sig väl för insamlandet av finlandssvenska binamn har enkäten som datainsamlingsmetod medfört några problem. Bland annat har graden av bakgrundsinformation informanterna delat med sig av varierat, och därför har det inte alltid gått att avgöra binamnens källa eller hur binamnet uppkommit. Detta problem hade dessvärre inte gått att undvika oavsett om enkäten hade kompletterats med ytterliga slutna eller mer preciserade frågor. Alla binamnsbärare känner nämligen inte till orsaken till sitt eller sina binamns uppkomst.

Ambitionen med undersökningen har varit att studera binamn över hela det finlandssvenska området, men de svar som kommit in visar ändå att informanterna i huvudsak är bosatta i Mellersta Nyland. Det är värt att förhålla sig till resultatet utifrån detta faktum eftersom man inte talar dialekt i samma omfattning i Mellersta Nyland som i till exempel det österbottniska språkområdet. Även förhållandet mellan svenska och finska är annorlunda i huvudstadsregionen än till exempel på orter där svenskan är majoritetsspråk. Ur ett etiskt perspektiv kan man fråga sig om informanterna verkligen är en representation av finlandssvenskarna, både i och med att samplet är litet och med tanke på att de som deltagit i undersökningen i huvudsak representerar huvudstadsregionen. Eftersom jag med denna undersökning försöker göra en första ansats mot att studera finlandssvenska binamn väljer jag trots allt att använda beteckningen. Tack vare den relativt höga flyttningsfrekvensen bland binamnsbärarna går det också att motivera att svaren åtminstone representerar binamnsbruket bland den grupp av finlandssvenskar som levtt i kustområdet.

Ett idealiskt utgångsläge för denna undersökning hade varit om det funnits en färdig binamnssamling att utgå från, och om det varit möjligt att kontakta samlingens informanter för att samla in uppgifter som kretsar kring de frågor denna avhandling

fokuserat på. Om avhandlingen hade varit ett projekt som sträckt sig över en längre tidsrymd hade det kanske varit möjligt att upprätta en binamnssamling med ingående beskrivningar om binamnens uppkomst och uttal, men detta har tyvärr inte varit genomförbart med de resurser jag haft till mitt förfogande. Jag har ändå återkopplat till sådana binamnsbärare som lämnat sina kontaktuppgifter i samband med enkätundersökningen, vilket gett mig möjligheten att specificera vissa uppgifter, om än långt ifrån alla.

Trots detta har datainsamlingen på många sätt varit lyckad. Genom enkätundersökningen kunde 210 binamn plockas ut för analys, vilket varit en bra siffra för att kunna dra slutsatser om bland annat de finska tendensernas omfattning i förhållande till antalet binamn i materialet. Binamnsunderlaget kunde givetvis ha varit mycket större, men i ett sådant fall skulle den kvalitativa analysen blivit lidande eftersom analysen av varje enskilt binamn kräver tid, vilket jag haft en begränsad mängd av. Nu har antalet binamn tillåtit mig att analysera varje binamn skilt för sig, vilket ger mervärde åt undersökningens kvalitativa resultat.

5.2 Finlandssvenska binamn – en resultatdiskussion

Min ambition har varit att inte endast skapa ett binamnsregister, utan också analysera binamnen semantiskt och grammatiskt i ljuset av den tvåspråkighet eller de influenser från finska som präglar finlandssvenskarnas vardag. En överblick över binamnen kan dock vara av intresse och man kan ta del av binamnsmaterialet dels som exempel i analyskapitlet, dels i sin helhet i bilaga 2 där samtliga binamn som använts i studien finns listade.

Forskningsfråga 1 löd: *Hurdana binamn bär finlandssvenskar?* Frågan är med avsikt komplex och kunde lättast besvaras genom att hänvisa till binamnstabellen i bilaga 2. Svaret kan också broderas ut i ljuset av avhandlingens teoretiska ramverk. De finlandssvenska binamnen påminner på många sätt om de rikssvenska – de utnyttjar i huvudsak onomastikonuttryck som källmaterial, de bildas enligt samma bildningsmönster som de rikssvenska och de bär likadana ändelser. De kan även omkullkasta förväntningar som bottnar sig i mönstret för den rikssvenska binamnsbildningen. Då finlandssvenska binamn avviker från rikssvensk binamnsbildning är det föga överraskande att det sker på grund av finskt inflytande. Finlandssvenskar verkar dock inte rädas för finska influenser i binamnsbildningen även om de själva upplever sig vara starkt enspråkigt

svenskspråkiga. Finlandssvenskan som självständig regional varietet till rikssvenskan sträcker sig med andra ord också över binamnskategorin, och jag skulle vilja utesluta en hypotes om att finlandssvenskar ”blandar ihop” svenska och finska med varandra i sin binamnsbildning. Finlandssvenskar har snarare tillgång till binamnsbildning från två språk, och bland finlandssvenskarna är de binamn som bärs omarkerade i språkbruket.

Det finlandssvenska binamnsbruket möjliggör också komplexa binamnsbildningar, som binamnet *Krono* (m) är exempel på (se kapitel 4.3.2). Binamnen kan bildas av översättningsmissar, ping-ponglån, rim och andra sorters överföringar mellan svenska och finska. *Krono* har till exempel uppkommit som ett resultat av att det officiella svenska förnamnet varit svårt att uttala för finskspråkiga, och av att den svenskspråkiga kretsen sedan tagit fasta på uttalet och bildat ett binamn av det. Det finns alltså inte nödvändigtvis några allmänna principer på hur språken kombineras i binamnen, men inom ramen för denna avhandling har jag ändå lyckats urskilja och studera några särdrag som verkar upprepa sig i binamnen.

De finlandssvenska binamnen avvek från de rikssvenska moderna binamnen (det vill säga materialet i Gustafsson 2016) på vissa punkter. De finlandssvenska binamnen i materialet saknade helt och hållet lokalitetsangivelser, även om sådana binamn säkert hade förekommit om binamnssamlingen hade varit mer omfattande. Gustavssons (2001) sammanfattning av det binamnsmaterial som finns tillgängligt i Svenska litteratursällskapets arkiv ger inte heller några exempel på binamn med lokalitetsangivelser. Utifrån detta kan man dra slutsatsen att lokalitetsangivelser förekommer, om alls, i mycket marginell omfattning i moderna finlandssvenska binamn. Orsaken till detta kan vara att vi lever ett rörligt liv och flyttar mellan olika orter, vilket gör att lokalitetsangivelser snabbt blir okorrekta. Svaren från enkätundersökningen visar att detta kan ha varit fallet för flera av binamnsbärarna. Ett flertal av de som deltog i undersökningen meddelade att de bott på flera olika orter under sin livstid.

Även initialförkortningar saknades nästan helt i det finlandssvenska binamnsmaterialet – med undantaget av binamnet *Jay* (m), som inte heller är en helt självklar initialförkortning i och med att Jay också är en legitim namnform på engelska. Vad bristen på initialförkortade binamn beror på är svårare att gissa, men kan förstås återspegla faktumet att materialet var litet.

Binamnen har inte alltid varit lätta att fördela enligt källa. Bland de finlandssvenska binamnen finns det synnerligen många belägg för uttalslättnader som etablerat sig som

binamn. I vissa fall har dessa binamn ett samband med grundnamnet (*Ia* från *Catarina* eller *Mille* (k) från binamnet *Mirre*) men det förekommer även många namn som saknar samband med både lexikala ord och namn (*Mimmi* (k) och *Titti* (k) till exempel). Riad försöker få barnspråksbinamnen att passa in i det fonologiska mönstret i rikssvenskan, men konstaterar att det är problematiskt (Riad 2002a, s. 50). Jag tror, utgående från det insamlade materialet, att detta beror på att binamn av detta slag fullständigt kan sakna samband med ett grundnamn, om ett sådant ens existerar.

Den andra forskningsfrågan som ställdes var: *Hur syns finskans inflytande eller finlandssvenska särdrag i binamnsbildningen?* Detta har jag undersökt genom att fokusera på några särdrag som dels är typiska för finlandssvenska rent generellt, och genom att studera binamnen och jämföra rikssvensk binamnsbildning med finska namn och binamn. De binamn som bär särdrag som speglar finlandssvenskans avvikelser eller finskans influens är sammanlagt 70 till antalet, vilket innebär att en tredjedel av de insamlade binamnen bär särdrag som inte förekommer i en enspråkigt svensk miljö.

I vissa fall tenderar finlandssvenskarna att plocka binamnet ur ett generellt finskt binamnsonomastikon, som i fallet *Valtsu* (m) och *Krisse* (k) som mig veterligen inte används i rikssvenska. Finska personnamn kan på samma sätt ha binamnsstatus: *Sohvi* (k) och *Jaakoppi* (m) är exempel på detta. Det händer också att man kombinerar ursprungsnamnets stam med en finsk binamnsändelse som tydligt ger binamnet en finsk klang: *Linkku* (-kku), *Miisetti* (-etti) och *Heidukka* (-ukka) återspeglar detta fenomen. En del av binamnsändelserna (-i, -e och -a) förekommer både på svenska och finska och då måste man avgöra om binamnet bär finska influenser på något annat sätt. Också ändelsen -/u/ fogas till både finska och svenska binamn, men här avslöjar ofta stavningen om binamnet bär finska influenser.

Det mest komplexa har varit att analysera binamn med mediala konsonantkluster som har två artikulationsställen. Här hade analysen dragit nytta av teori som berör finska binamnsbildningar och hur de fonetiska kraven ser ut. Jag har ändå med hjälp av Riads binamnsfonetik (2002a) haft möjlighet att analysera vilka kluster som är legitima i svensk binamnsbildning, och utifrån detta kunna reflektera kring om och när ett konsonantkluster pekar på finsk influens. En helt vattentät analys är det knappast frågan om, men jag har ändå lyckats upptäcka vissa mönster som återkommer i konsonantklustren. Både materialet och analysen pekar på att jag här är någonting på spåren och det väcker nya frågeställningar. Vilka konsonantkluster tenderar att överföras från finskan till svensk

binamnsbildning? Vad säger detta om finlandssvenskarnas fonetiska preferenser? Kan detta ge oss en inblick i hur finlandssvenskan och rikssvenskan sakta växer isär då nya ordbildningar skapas? En distansering från rikssvensk språknorm är någonting som man generellt försöker undvika i Finland och eventuellt kan kunskap av detta slag hjälpa till att förutspå utvecklingen. Faktum är att binamn över tid kan etablera sig som personnamn, och om olika slags konsonantkluster föredras i finlandssvenska respektive rikssvenska binamn kan detta leda till att den finlandssvenska och den rikssvenska personnamnskategorierna småningom börjar växa isär. Det återstår att se om en sådan hypotes verkligen kan besannas.

Ett av de tydligaste särdragen i finlandssvensk binamnsbildning är kortstavigheten. För att belysa skillnader mellan finlandssvenska och rikssvenska binamn måste man ta uttalet i beaktande, vilket har varit bristen i de tidigare finlandssvenska binamnsmaterialen. De binamn som markerats som kortstaviga i bilaga 2 har i denna studie i de flesta fall kunnat bekräftas muntligen av binamnsbärarna. Stavningen återspeglar inte i sig om binamnet uttalas med lång eller kort vokal, och bland finlandssvenska binamn förekommer båda varianterna: *Vivi* (k) respektive *Gobo* (m) uttalas till exempel med lång vokal medan *Kiti* (k) och *Mide* (m) är kortstaviga.

Särdragsanalysen hade med fördel kunnat inkludera ytterligare några variabler, bland annat motsatsen till kortstavighet, det vill säga överlång stavelse, [VVKK]. Denna stavelsekombination är legitim i finskan, och förmodligen en av orsakerna till att det finns en tendens för finlandssvenskar att förlänga den mediala konsonanten i svenska ord som *vi:ta* eller *pi:pa*. Åtminstone hade binamnen *Leeppi* (k), *Uika* (k) och *Kika* (m) ingått i en sådan kategori. Uttalet speglas inte i stavningen av binamnen *Uika* och *Kika*, men uttalet framkommer ur binamnsbärarens kommentarer.

Ibland kunde däremot stavningen vara den enda faktorn som visade finsk influens och kunde därför ha fungerat som variabel. Binamn som *Lukke* (m), *Jenkka* (k) eller *Jontte* (k) avslöjar att finskan åtminstone till någon grad påverkat binamnsbärarnas förhållande till sina binamn, då de valt att följa finskans stavningsprinciper. Binamnsbärarna kan också välja att gå åt motsatta hållet och sträva efter att få stavningen i ett finskinfluerat binamn att bli mer svensk. Detta kommenterar bland annat *Joppeli* (k) som väljer att stava uttalet /u/ med ett svenskt o, trots att binamnsformen får många att tro att det stavas med u enligt finsk princip: *Juppeli*.

5.3 En framåtblick

Denna avhandling har endast varit ett första steg mot en mer komplex analys av finlandssvenska binamn. Binamnsregister finns, men forskning i ämnet har lyst med sin frånvaro. Inte heller jag har lyckats utnyttja det gedigna material som finns tillgängligt eftersom binamnens uttal och prosodi inte framkommer i samlingarna. Det här är eventuellt en viktig framförhållning för framtida binamnsinsamlare i Svenskfinland. Binamnens främsta domän finns i den muntliga kommunikationen, även om nutida binamn i och med chattspråk förmodligen snabbt även börjar användas i skrift. Vid insamlandet av binamn i Svenskfinland vore det ändå fördelaktigt att alltid också samla in uttalet. Finlandssvensk binamnsforskning får gärna orientera sig mot lingvistisk fonetik eller mot dialektologi, eftersom man i dessa forskningsområden redan har metoderna för att studera muntlig kommunikation eller tradition. Detta är en av insikterna som jag själv fått under arbetets gång.

Ett annat möjligt forskningsområde är sociolingvistiken, eftersom binamnen återspeglar mellanmänniska förhållanden. Gustafsson (2016, s. 110) kunde till exempel konstatera att kvinnor oftare än män bär binamn som uppstår i barndomsfamiljen, som är en intim gemenskap. Binamn som bärs av män uppstår däremot ofta bland barndomskompisar. Binamnen kan enligt Gustafssons undersökning (2016, s. 111) användas både till att inkludera och exkludera en person ur en gemenskap. Gustafsson konstaterar också att bruket av binamn kan påverka hur ett yttrande uppfattas samt förändra relationen mellan binamnsbrukaren och -bäraren.

De finlandssvenska binamnen kan med andra ord också säga någonting om social, kulturell eller språklig positionering mellan binamnsbärare och binamnsbrukare. En möjlig fortsättning på denna studie vore givetvis att följa detta spår för att undersöka vad binamnsbruket bland finlandssvenskar har för roll i kommunikation och i förhållningssätt. Speglas till exempel faktumet att finlandssvenskarna är en språklig minoritet i binamnsbruket?

Under min forskningsprocess har jag mer än en gång hört kommentarer om att binamnsbruket upplevs vara vanligare bland finlandssvenskar än bland finnar och rikssvenskar. Det här kan bland annat bero på att finlandssvenskarna tack vare språket snabbt och tydligt bildar avgränsade gemenskaper i en finsk omgivning, och att binamnen uppstår för att påvisa grupptillhörighet i språkgemenskapen. Antagandet är en intressant

iakttagelse, men det skulle givetvis behövas en rejäl forskningsinsats för att få fram ett jämförelsetal.

5.4 Avslutande kommentar

Binamnen har visat sig vara ett intressant studieobjekt som i kombination med finlandssvenskarnas språkliga situation skapar ett forskningsfält där mycket ännu är outforskat. Denna undersökning är bara en första ansats till att öppna upp ett forskningsområde som på svenskt håll inte varit särdeles stort. Denna avhandling lutar sig till stor del på Riads och Gustafssons insatser på forskningsområdet och utan dessa källor hade inte denna avhandling blivit skriven.

För finlandssvenskans del spelar forskningen en betydelsefull roll för språkvarietets status och överlevnad. Trots att binamnen är en marginell del av finlandssvenskan, kan undersökningar som denna ändå belysa nya aspekter av språkets och språkbrukarnas begränsningar och möjligheter.

Litteratur

- Blomqvist, M. (2006). *Vad heter finlandssvenskarna?* Helsingfors: Svenska folkskolans vänner.
- Brylla, E. (2016). *Bynames and nicknames*. [Elektronisk] Hämtad från: *Oxford Handbooks Online*. <http://www.oxfordhandbooks.com/> [10.1.2019]
- Coates, R. (2013). *Onomastics*. [Elektronisk] Hämtad från: *The Encyclopedia of Applied Linguistics*. <https://onlinelibrary-wiley-com.libproxy.helsinki.fi/doi/pdf/10.1002/9781405198431.wbeal0885> [21.3.2019]
- Dahl, Ö. & Edlund, L. (2010). *Sveriges nationalatlas: Språken i Sverige*. Stockholm: Norstedt.
- Eliasson, A. (2006). *Kvalitativ metod från början*. Stockholm: Studentlitteratur.
- Eliasson, S. (1980). Expressiv gemining hos svenska hypokorismer och ellipsord. I Jansson, V., Nordberg, B. & Thelander, M. (red.) *Ord och struktur : studier i nyare svenska tillägnade Gun Widmark den 31 juli 1980*. Uppsala: Uppsala universitet. Avdelningen för forskning och utbildning i modern svenska, ss. 341–361.
- Finlandssvensk ordbok (2016). [nätutgåva] Hämtad från: <http://kaino.kotus.fi/fsob/?p=background> [22.4.2019]
- Finlex (2010). *Statsrådets förordning om befolningsdatasystemet. 17 §*. [Elektronisk] Hämtad från: <https://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/2010/20100128> [27.3.2019]
- Gustafsson, L. (2016). *Moderna vardagliga binamn i Sverige*. Uppsala: Uppsala universitet.
- Gustafsson, L. (2010). Om smeknamnens funktion. I Nyström, S. (red.) *Namn – en spegel av samhället förr och nu*. Falun: Norstedts, ss. 171–187.
- Gustavsson, P. (2001). Plutten – stor och skäggig eller liten och rar? Folkkulturarkivets informanter berättar om personnamn. *Källan. Svenska litteratursällskapet informerar* (4), ss. 3–13.
- Helsingfors universitet (2014). *Yliopiston nimipäiväalmanakka 2014* [Elektronisk]. Hämtat från Issuu: https://issuu.com/almanakkatoimisto/docs/yliopiston_nimipaivaalmanakka_2014 [2.2.2019]
- af Hällström-Reijonen, C. (2012). *Finlandismer och språkvård från 1800-talet till i dag*. Helsingfors: Helsingfors universitet.
- Kangassalo, R. & Terner, M. (2010). *Minigrammatik i finska*. [PDF] Hämtad från: Språk och folkminnen <http://www.sprakochfolkminnen.se/sprak/minoritetsprak/suomi-finska/finska/minigrammatik-i-finska.html> [8.10.2018]
- Kennedy, R. (2015). *Nickames*. [Elektronisk] Hämtad från: *Oxford Handbooks Online*. <http://www.oxfordhandbooks.com/> [10.1.2019]
- Kolu, J. (2018). Se on aika kräsen – mikä on kräsen? Metaspråk som uttryck för tvåspråkig språkkänsla i ungdomssamtal i Haparanda, Stockholm och Helsingfors. I Lehti-Eklund, H., Silén, B., Huhtala, A., Stenberg-Sirén, J. & Syrjälä, V. (red.) *Svenskan i Finland 17. Föredrag vid den sjuttonde sammankomsten för beskrivningen av svenskan i Finland*. Helsingfors, ss. 77–91.
- Kuronen, M., & Leinonen, K. (2000). Problem med markering av prosodi i lexikalt uttal i finlandssvenskan. I Keski-Raasakka, K. & Söderholm, P. (red.) *Svenskan i Finland 5. Föredrag vid femte sammankomsten för beskrivningen av svenskan i Finland*. Joensuu, ss. 103–125.
- Lindblom, B. (2013). Stavelsen och dess fonetik. [Elektronisk] I *Text, tal och tecken : några perspektiv inom språkforskningen*. Stockholm: Kungl.

- Vitterhetsakademien. Hämtad från Researchgate:
https://www.researchgate.net/publication/236682023_Stavelsen_och_dess_fonetik [11.2.2019]
- Loman, B. (1998). Om svenskan i Finland. I Harling-Kranck, G. & Mara, J. (red.) *Från Pyttis till Nedervetil. Tjugonio prov på dialekter i Nyland, Åboland, Åland och Österbotten*. Helsingfors: Svenska litteratursällskapet i Finland, ss. 161–175.
- Löfdahl, M., Tingsell, S., & Wenner, L. (2015). Lexikon, onomastikon och flerspråkighet. I Aldrin, E., Gustafsson, L., Löfdahl, M. & Wenner, L. (red.) *Innovationer i namn och namnmönster, Norna-rapporter. Vol 92*. NORNA-förlaget. ss. 153–167.
- Nationalencyklopedin (2019a). *Hypokorism*. [Elektronisk]
<http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/hypokorism> [30.3.2019]
- Nationalencyklopedin (2019b). *Finlandssvenskar*. [Elektronisk]
<http://www.ne.se.libproxy.helsinki.fi/uppslagsverk/encyklopedi/enkel/finlandssvenskar> [27.2.2019]
- Nationalencyklopedin (2019c). *Obstruent*. [Elektronisk]
<http://www.ne.se.libproxy.helsinki.fi/uppslagsverk/encyklopedi/lång/frikativa> [3.4.2019]
- Nyström, S., Brylla, E., Frändén, M., Wahlberg, M., & Vikstrand, P. (2013). *Namn och namnforskning. Ett levande läromedel om ortnamn, personnamn och andra namn. Version 1* (2013-02-19). [Elektronisk] Uppsala.
- Reuter, M. (2005). *Vad betyder finlandssvensk?* [Elektronisk] Hämtad från Språkbruk:
<https://www.sprakbruk.fi/-/vad-betyder-finlandssvensk-> [15.1.2019]
- Reuter, M. (2006). *Översättning och språkriktighet*. Helsingfors: Svensk språktjänst.
- Riad, T. (2002a). Svensk smeknamnsfonologi. *Studia anthroponymica scandinavica. Vol. 20*, ss.1–66.
- Riad, T. (2002b). *Artikulatorisk fonetik*. [PDF] Hämtad från:
https://www.su.se/polopoly_fs/1.85720.1334922226!/menu/standard/file/ArtikulatoriskFonetik.pdf [2.10.2018]
- Riad, T. & Larsson, N. (2004). Ibrahim kallas Ibbe. *Språkvård. Vol. 7*, ss. 7–13.
- Saarelma-Paukkaja, M. (2017) *Etunimikirja. Suomalaiset nimitrendit 2000-luvulla*. [E-bok] Helsinki: Suomen Kirjallisuuden Seura.
- SAOB (1929). Gulle. *Svenska akademiens ordbok*. [Elektronisk] Hämtad från:
https://svenska.se/saob/?id=G_1351-0001.5yHk&pz=7 [24.4.2019]
- Statistikcentralen (2019). *Befolkning*. [Elektronisk] Hämtad från:
https://www.tilastokeskus.fi/tup/suoluk/suoluk_vaesto_sv.html. [15.1.2019]
- Suomi, K. (2006). *Fonetiikan ja suomen äänneopin perusteet*. [E-bok] Helsinki: Gaudeamus.
- Svenska Yle (2019). *Sussi, Fia och Lotta är de populäraste smeknamnen. Kolla vad andra med ditt namn kallas för*. [Elektronisk] Hämtad från:
<https://svenska.yle.fi/artikel/2019/01/27/sussi-fia-och-lotta-de-popularaste-smeknamnen-kolla-vad-andra-med-ditt-namn> [9.4.2019]
- Svensk ordbok (2009). *Obstruent*. [Elektronisk] Hämtad från:
<https://svenska.se/tre/?sok=obstruent&pz=1> [3.4.2019]

Bilagor

Bilaga 1. Binamnsenkät.

Frågor om smeknamn

Svaren kommer att användas i min pro gradu-avhandling om finlandssvenskars smeknamn, samt i eventuella fortsatta undersökningar inom samma ämne. Smeknamnen kommer att synas och analyseras i den färdiga avhandlingen, vilket innebär att svaren inte kommer att kunna anonymiseras fullständigt. Om smeknamnet härstammar från ett för- eller efternamn kommer sambandet att synas i den färdiga avhandlingen, men i övrigt kommer inga personuppgifter att kunna sammankopplas med smeknamnsbäraren.

Frågorna är fördelade i fyra avsnitt. De flesta frågorna har följdfrågor där det finns utrymme att kommentera och förtydliga sitt svar. Gör det gärna – även om det inte är obligatoriskt. Detta hjälper mig i min utredning.

Tack för ditt bidrag!

* Required

För att gå vidare måste du godkänna

1. Jag godkänner att mina svar får användas för akademiska ändamål *

Mark only one oval.

☐ Ja

Ditt smeknamn (1/4)

Beskriv ETT av dina smeknamn.

OBS! Om du har flera smeknamn du vill beskriva finns det utrymme för detta längre ner i formuläret. Alternativt kan du fylla i formuläret flera gånger.

2. Vilket smeknamn har du? *

3. Hur eller varför har ditt smeknamn uppkommit? Glöm inte att nämna vilket namn eller ord smeknamnet härstammar från, ifall ditt smeknamn är en förkortning *

4. Vilket språk präglas ditt smeknamn av? Kryssa för flera rutor vid behov *

Check all that apply.

- ☐ Svenska
- ☐ Finska
- ☐ Finlandssvenska
- ☐ Engelska
- ☐ Är inte säker
- ☐ Other:

5. Utrymme att kommentera föregående svar

6. Används smeknamnet i något specifikt sammanhang? Kryssa för flera rutor vid behov *

Check all that apply.

- ☐ Nej, mitt smeknamn används av alla jag känner Ja, främst bland familj eller släkt
- ☐ Ja, främst i svenskspråkiga sammanhang
- ☐ Ja, främst i finskspråkiga sammanhang
- ☐ Ja, främst i skolan
- ☐ Ja, främst på jobbet
- ☐ Ja, främst i min fritidsverksamhet Ja, främst bland kompisar
- ☐ Ja, främst av min partner
- ☐ Kan inte säga
- ☐ Other:

7. Utrymme att kommentera eller förtydliga föregående svar

8. Har du andra smeknamn? Beskriv dem i korthet utgående från ovanstående frågor

Språkbakgrund (2/4)

9. Identifierar du dig som finlandssvensk? *

Mark only one oval.

- ☐ Ja
- ☐ Nej
- ☐ Ibland

10. Hur motiverar du ditt svar på föregående fråga? *

11. Vilket språk anser du att är ditt modersmål? Kryssa för flera alternativ vid behov *

Check all that apply.

- ☐ Svenska
- ☐ Finska
- ☐ Other:

12. Utrymme att motivera och förtydliga svaret på föregående fråga

13. Identifierar du dig som en-, två- eller flerspråkig? *

Mark only one oval.

- ☐ Enspråkig
- ☐ Tvåspråkig
- ☐ Flerspråkig

14. Utrymme att kommentera föregående fråga

Anvisningar för följande fråga

- korta svar (ex. franska streck) räcker
- det finns utrymme för längre svar om du föredrar att svara i löpande text

Exempelbeskrivningar:

- finska, med pappa och släkten på pappas sida. Ibland på jobbet med kunder och arbetskompisar. Jobbar i ett lekrum ombord på en kryssningsfärja (Helsingfors-Stockholmrutten)
- engelska, med min pojkvän och några av hans vänner som vi träffar ca. 1 gång per månad.

15. Beskriv din språkliga vardag. Vilka språk använder du, i vilka sammanhang och med vem? *

Övriga uppgifter (3/4)

16. Din ålder? *

Mark only one oval.

- ☐ 0-18
- ☐ 19-29
- ☐ 30-39
- ☐ 40-49
- ☐ 50-59
- ☐ 60-

17. Vilket kön identifierar du dig med? * *Mark only one oval.*

- ☐ Man
- ☐ Kvinna
- ☐ Annat
- ☐ Other:

18. Vilken kommun bor du i? *

19. På vilka övriga ställen har du bott på / befunnit dig på under en längre tid?

Kontaktuppgifter

Min avhandling kommer delvis att handla om smeknamnens uttal. Fyll i följande uppgifter om du kan tänka dig ställa upp för en kort intervju per telefon eller genom whatsapps röstmeddelandefunktion.

Dessa uppgifter kommer enbart att användas för intervjuer eller för vidare upplysningar inom ramen för undersökningen. Inga kontaktuppgifter kommer att delas vidare eller synas i den färdiga avhandlingen.

Jag uppskattar verkligen om du kan tänka dig att ställa upp!

20. Telefonnummer

21. E-postadress

22. Hur vill du bli kontaktad? *Mark only one oval.*

- () Telefonsamtal
- () Whatsapp
- () Other:

23. Utrymme för kommentarer eller frågor

Tack för ditt bidrag!

Jag svarar gärna på frågor per e-post: josefin.ikonen(a)helsinki.fi Hälsningar

Josefin (Fia) Ikonen

Bilaga 2. Analystabell över binamnsmaterialet.

Binamn som bärs av kvinnor	Onomastiko (källa)	Lexikon (källa)	Mitt emellan (källa)	Lokalitetssangivelse (källa)	Uppkallelse (källa)	Bildning av / till binamn	Hypokoristiskt binamn	Associativ bildning / variation (På ett annat binamn)	Utländsk influens (andra språk än finska)	Finsk influens / Finlandssven skt såndrag	Inslag av finska ord	Inslag av finska ord	Ändelse (inte -a, -e, -i)	Två artikulationsställen i konsonantkluster (i hypokoristiskt)	Kortslagenhet
Vicke	x					x	x								
Malle	x					x	x								
Mallu	x						x						x		
Lydde	x					x	x								
Betan	x					x	x								
Vivi	x					x	x								
Memma	x					?	x								
Pippi	x						x								
Fia	x		x			x	x								
Schvi	x					?	x							x	
Sagge	x					x	x								
Sussi	x					x	x								
Sanna	x					x	x								
Suski	x					x	x							x	
Annu	x					x	x								
Ansku	x					x	x								
Annuli	x					x	x							x	
Leoppi	x					x	x								
Julie	x					x	x								
Julie	x					?	x								
Mägi	x					x	x								
Kti	x					x	x								x
Ksu	x		x			x	x								x
Kata	x					x	x								x
Kisse	x					?	x								
Kitty		x					?	x							
Jenappa	x					x	x							x	
Jennifer	x														
Nygläd	x														
Fia	x					x	x								
Hanna	x					x	x								
Hänz	x						x								
Mecki	x														
Meckan	x						x								
Meckinurkian	x		x				x								
Mima	x					x	x								
Mire	x					x	x								
Mille	x					x	x								
Jenkki	?					?	x								
Jenikka	?						x							?	
Jenkkari	?						x							?	
Jenkkispenkkis	?						x								
Jen	?						x								
Jenna	?						x								
Jenni	?						x								
Kattis	x					x	x								
Katti	x					x	x								

Binnamn som bär av kvinnor	Onomastikon (källa)	Lexikon (källa)	Lokaltetsangivelse (källa)	Uppkallelse (källa)	Bildning av / till	Hypokoristiskt barnnamn	Associativ bildning / variation (från ett annat barnnamn)	Utländsk influens (andra språk än italiener / finska)	Finsk influens / Finlandssvenskt särdrag	Inslag av finska lexkala ord	Ändelse (inle -a, hypokorismer)	Två artikulationsställen i medialt konsonantkluster (i hypokorismer)	Körstavighet
Lili-Bergström	x				?	?							
Titi		x			x								
Soph	x				x			x					
Gita	x				x								
Abbedissan		x		x	?								
Nome	x				x								
Lotta	x				x								
Ida	x				x								
Johi	x				x				x				x
Nanna	x				x								
Ila	x				x								
Cala	x				x				x				x
Missi (Missi)		x		x				x					
Ika	x				x								
Idke	x				x								
Lissu	x				x				x				
Barnse		x		?									
Soffan	x												
Linkku	x				x				x			?	
Gulle		?			?								
Fi	x				x								
Sofy/Saafi	x				?			x					
Calle	x				x								
Etta	x				x								
Mandu	x				x				x				
Ina	x				x								
Becca	x				x								
Bex	x				x			?					
Santtu	x				x				x				
Gabi	x				x				x				x
Gabban	x				x								
Gabri	x				x				x				
Mimmi			x		x								
Mison	x				x								
Miset	x				x								
Majsen	x				x								
Mison	x				?								
Stormison	x												
Lilimison	x			x									
Misetti	x								x				
Mia	x				x								
Mimmi	x				x								
Micha	x				x			?					
Pati	x				x				x				x
Titi	x				x				x				x
Patte	x				x								

Barns namn av kvinnor	Onomastik n (källa)	Lexikon (källa)	Mitt emellan (källa)	Lokalitetsangivelse (källa)	Uppkallelse (källa)	Ändring av utt. (källa)	Hypokoristiskt barnnamn	Associativ bildning / variation (från ett annat barnnamn)	Utländsk influens (andra språk än svenska)	Finsk influens Finlandssvenskt särdrag	Inslag av finska lexikala ord	Ändelse (inre -a, mellan -e -i)	Två artikulationsställen i medialt konsonantkluster (i hypokoristiskt)	Korrelativitet
"Flickan från korsningen"	x													
Steffi	x					x	x							
Steffo	x					x	x							
Stulle	x					x	x							
Joljo	x					x	x							
Tunnen	x													
Anka	x					x	x			?				
Danni	x				x	x	x							
Heidukka	x				x	x	x			x				
Cillian	x				x	x	x							
Cilla	x				x	x	x							
Cecci	x				x	x	x							
Micke	x				x	x	x							
Mia	x				x	x	x							
Ma	x				x	x	x							
Masu	x				x	x	x			x				x
Tina	x													
Bullen	x													
Hurtbullen	x													
Jessi	x					x	x							
Jes	x					x								
James	x						x							
Bimbi	x					x	x			x				
Ulka	x				x	x	x							
Belle	x					x	x							
Ali	x					x	x							?
Anni	x					x	x							
Ela	x					x	x							
Nelte	x					x	x							
Joppeli	x					x	x			x				
Jusku	x					x	x			x				
Luppe	x					x	x							
Jops	x					x	x							
Jopa	x					x	x							x
Tilda	x					x	x							
Kati	x					x	x			x				x
Cizi	x					x	x							
Cille	x					x	x							
Cillen	x					x	x							
Cessan	x					x	x							
Maggi	x					x	x							
Kadi	x					x	x			x				x
Loite	x					x	x							
Lotteklotte	x		x				x							
Loischu	x						x			x				
Grise		x				x	x							

Binnamn som bärs av kvinnor	Onomastiko n (källa)	Lexikon (källa)	Mitt emellan (källa)	Lokaltetsangivelse (källa)	Uppkallelse (källa)	Bildning av / till	Hypokensist (barnn)	Associativ bildning / variation (från ett annat barnn)	Utländsk influens (andra språk än finska)	Finsk influens / Finlandssven skt särdrag	Inslag av finska ord	Ändelse (inte -a, -e, -i)	Två artikulationsställen i medialt konsonantkluster (i hypokensimer)	Korlslavighet
Sus	x					x	x			x		?	x	
Mandis	x					x	x			x			x	
Mande	x					x	x	x		x				
Ninni	x					x	x							
Nenni	x					x	x							
Jenka	x					x	x			x		x	?	
Mici [miki]	x					x	x	x		x				x
Michi [Mikki]	x					x	x			?				
"Schätzli schweizertyska, min lilla skatt"		x							x					
Vallu	x				x		x	x		x		x		
Lola	x					x	x			?				
Krise	x					x	x			?				
Choko	x	x				x	x							
Nanni	x					x	x							
Nylle	x					x	x							
Nicken	x					x	x							
Kleblau	?	?	?						x					
Mikke			x				x							
Glise	x					x	x							
Santtu	x>					x	x			x		x	?	
Jonttu	x					x	x	x		x		x	?	
Jontte	x					x	x			x		x	?	
Jonas	x							x						
Saga			x											
Bananen			x											
Milla	x					x	x							
Millzu	x					x	x	x	?	x		x	x	
Millzu-Marie	x						x	x		x		x	x	
Comfort		x							x					
Millu-Pillu			x					x		x		x		
Titti	x					x	x							
Antto	x					x	x			?		?	?	
Binnamn som bärs av kvinnor som inte identifieras sigt med männligt eller kvinneligt kön	x					x	x							
Kotte	x					x	x							

